

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Јован Стерија Поповић

РОДОЉУПЦИ

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање и брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналном издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

2009.

Јован Стерија Поповић

РОДОЉУПЦИ

Садржај

ПРЕДГОВОР	3
ДЈЕЈСТВО ПРВО	5
1.	6
2.	8
3.	10
4.	13
5.	15
ДЈЕЈСТВО ДРУГО	18
1.	19
2.	20
3.	22
4.	24
5.	26
6.	28
ДЈЕЈСТВО ТРЕЋЕ	32
1.	33
2.	35
3.	36
4.	38
5.	40
6.	43
7.	45
8.	47
ДЈЕЈСТВО ЧЕТВРТО	48
1.	49

2.....	50
3.....	53
4.....	55
5.....	57
6.....	59
7.....	60
8.....	61
9.....	62
10.....	63
ДЈЕЈСТВО ПЕТО.....	66
1.....	67
2.....	69
3.....	72
4.....	74
5.....	76
6.....	79
7.....	80
8.....	83

РОДОЉУПЦИ

БЕСЕЛО ПОЗОРИЈЕ У ПЕТ ДЈЕЈСТВИЈА

Die Freiheit hat ein grosses Fastnachtsbuch aufgesch
lagen; ein jeder kauft von ihren Larven, und verbirgt seine
Leidenschaften dahinter. Der Eigennutz spielt auf zum Tanze.

August von Kotzebue

ПРЕДГОВОР

Настојеће позорије нисам измислио, него све што се у њему налази, пак и саме изразе и речи, покупио сам, које из живота, које из новина; и читатељи ће се из гдикоји општина зачудити, кад своје Смрдиће, Шербулиће, Жутилове, итд. у свој истоветности нађу. Ништа ми дакле не остаје, него проговорити коју реч, зашто такво дело, с таквим погрешкама, на свет издајем; јер напред знам, да ће то свима онима неправо бити, који народ не иначе него као мати своје дете гледају, и све би желили да се за нама добро говори.

Докле се год будемо само хвалили, слабости и погрешке прикривали, у повјесници учили колико је ко од предака наши јуначки глава одрубио, а не и гди је с пута сишао, донде ћемо рамати и ни за длаку нећемо бити бољи; јер простаци и млади људи, који се тако запајају, и не мисле да може бити и погрешака у нас, пак све, што им се предлаже, за чисту истину и добродетелј сматрају. Бацимо очи на најпознију повјесницу нашу. Што је било луђе, претераније, несмисленије, то је имало више уважатеља, а глас умерености сматрао се као ненародност, као противност и издајство; јер је сваки човек склоњен на чрезвичајности, па кад не зна да може бити несреће, трчи као слеп за тим, и срди се на сваку паметну реч. Отуд није чудо што неваљали и покварени, а такви има свуда, под видом родољубија сваку прилику за своју себичност употребљавају, и најбезумније савете дају, не марећи оће ли се тиме својој општини, или своје народу каква штета нанети. Себичном је довољно кад је само њему добро и кад простака може на своју руку да преокрене, а за даље се ништа не брине. Позорије дакле ово нека буде као приватна повесница српскога покрета. Све што је било добро, описаће историја; овде се само представљају страсти и себичности. А да моја намера није с отим љагу бацати на народ, него поучити га и осветити како се и у највећој ствари уму пороци довијати, сваки ће благоразуман родољубац са мном бити сагласан.

Ј. С. П

ЛИЦА:

ЖУТИЛОВ, бивши некада нотарош

НАНЧИКА, његова супруга

МИЛЧИКА, ЕДЕН — њина деца

ШАНДОР ЛЕПРШИЋ, млади стихотворац

ГОСПОЂА ЗЕЛЕНИЋКА, његова ујна

ШЕРБУЛИЋ, банкротирати трговац

СМРДИЋ,

ГАВРИЛОВИЋ } грађани

НАЂ ПАЛ

<СКОРОТЕЧА>

ВИШЕ РОДОЉУБАЦА

ДЈЕЈСТВО ПРВО

1.

ЖУТИЛОВ, ШЕРБУЛИЋ, СМРДИЋ, ГАВРИЛОВИЋ
и многи други грађани. Улица.
На среди види се застава маџарска.

ЖУТИЛОВ: Иљен а сабадшаг!

СВИ: Иљен!

ШЕРБУЛИЋ: Да живи петнаести март!

СМРДИЋ: Виват!

ЖУТИЛОВ: Није слободно викати: „виват“. У слободи само има „иљен“.

СВИ: Иљен!

ЖУТИЛОВ: Немеш, биргер, простак, једнака права имаду. Сви су полгартаршаи.

СВИ: Иљен!

ЖУТИЛОВ: Јесте ли читали они дванаест пунктова?

СМРДИЋ: Нама нису познати.

ЖУТИЛОВ: Срамота од нашег магистрата што нису досад публицирати.

СМРДИЋ: Па зашто и не публицирају?

ЖУТИЛОВ: Јер су сами конзервативци по службама.

ШЕРБУЛИЋ: Треба и тужити.

ЖУТИЛОВ: Треба с њима доле.

ШЕРБУЛИЋ: Тако је. Издајство се не може трпити. Је ли тако, господине Гавриловићу?

ГАВРИЛОВИЋ: Они знаду шта треба да чине

ЖУТИЛОВ: Шта знаду? И ја сам био у служби, и ја знам шта је биродалом. Конзервативци, ништа него конзервативци!

ШЕРБУЛИЋ: Да се збаце; сад је слобода.

ГАВРИЛОВИЋ: Маните се тога, па гледајте свој посао.

ШЕРБУЛИЋ: Ко гледи у слободи свој посао?

ЖУТИЛОВ: И господин Гавриловић је конзервативац.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја знам да сам поштен човек, а друго ништа.

ЖУТИЛОВ: Који држи конзервативцима страну, тај је орсаг арулоја.

ГАВРИЛОВИЋ: Шта је то?

ЖУТИЛОВ: Видите, ви у Маџарској живите, а не знате маџарски. То је срамота! Чији лебац једете, онога језик треба и да научите.

ГАВРИЛОВИЋ: Богме, господине, ја једем свој лебац.

ЖУТИЛОВ: Аруло, издајица отечества!

ГАВРИЛОВИЋ: Идите ви с богом! Ја издајица отечества, што кажем да једем за своје новце лебац!

ЖУТИЛОВ: Најмање је, ако вам се каже да сте конзервативац.

ГАВРИЛОВИЋ: То је онда желети, да сви буду конзервативци.

ЖУТИЛОВ: Шта, шта? У слободи конзервативци?

ГАВРИЛОВИЋ: Ја разумевам, који једу свој лебац.

ШЕРБУЛИЋ: Оставимо се тога; него шта ћемо с магистратом који неће да публикује пунктове?

СМРДИЋ: Да се збаци. Имамо ми бољи патриота у вароши. Ево господин Жутилов био је нотарош у вармеђи; зашто не би могло бити бировац?

ЖУТИЛОВ: Ја сам донде само служио док је владала либерална партија. Како преотеше ма конзервативци, збогом! Жутилов је поштен човек.

2.**МИЛЧИКА води ЕДЕНА, накићена маџарском кокардом,
ПРЕЂАШЊИ**

МИЛЧИКА: Господо моја, ја се надам да ће вам бити по вољи овај гост.

ЕДЕН (*показујући кокарду*): Lásd, édes attyám.

СВИ: Иљен!

ШЕРБУЛИЋ. (*глади Едена по образу*): Ко ти је дао то?

ЖУТИЛОВ: Не говори српски.

СМРДИЋ: Ја мислим да је то посао фрајле Милчике.

(*МИЛЧИКА се поклони.*)

ШЕРБУЛИЋ: А Фрајла Милчи, за ово заслужујете белобунгс-декрет.

МИЛЧИКА: Ако заповедате, господо, могу сваког служити. (*Отвори кутију с кокардама.*)

ШЕРБУЛИЋ: Иљен!

(*СВИ узимају кокарде и себи придевају, осим Гавриловића.*)

МИЛЧИКА (*Гавриловићу*): Зар ви нећете?

ГАВРИЛОВИЋ: Благодарим; ја мрзим те ствари.

ЖУТИЛОВ: Не банч, господин Гавриловић и тако је од конзервативне партаје.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја се трудим да будем од партаје поштене.

ШЕРБУЛИЋ: Шта ви ту све о поштењу, као да ми нисмо поштени!

ГАВРИЛОВИЋ: Ја то не кажем.

ЖУТИЛОВ: Оставите. Кад се ради о слободи, онда је поштење незнатна ствар. Кажите, зашто се не би кокарде начиниле из општинске касе, да сваки може по једну добити? Не показује ли то да магистрат не држи са слободом?

ШЕРБУЛИЋ: Тако је. Да се збаци, да се збаци! Имамо ми бољи људи.

ЖУТИЛОВ: Сад треба да дођу у службе само либералци.

ШЕРБУЛИЋ.: Тако је!

ЖУТИЛОВ: Друго: треба да се повиси плаћа онима, који су у служби. Сад је слобода, у слободи се мора слободно живити; а без доста новаца слободно се живити не може.

ШЕРБУЛИЋ: Врло лепо!

ЖУТИЛОВ: Треће: новци од десетка и од работе, који су за лањску и преклањску годину скупљени, да се поделе између прави патриота.

ШЕРБУЛИЋ: Прекрасно!

ЖУТИЛОВ: Људи су батинама били натеривани да вуку камен за калдрму. Сад је слобода, нико се ни на што натерати не може. Дакле, да се камен прода, и новци да се такођер поделе између прави патриота.

ШЕРБУЛИЋ: Врло паметно!

ГАВРИЛОВИЋ. (*на страну*): Ау, да лепе слободе!

ЖУТИЛОВ: Довечер да правимо илуминацију.

ШЕРБУЛИЋ: Иљен!

ЖУТИЛОВ: Кад су моји преци немешак добили...

СМРДИЋ: Више нема немеша; сви смо једнаки.

ЖУТИЛОВ: То и ја кажем. Но моје је право име Жутилај, а не Жутилов; зато оћу да се тако и зovem.

ШЕРБУЛИЋ: Иљен!

ЖУТИЛОВ: Зашто се и господин Смрдић не би звао Бидеши? То је лепше него Смрдић; а господин Шербулић... не знам откуд долази.

СМРДИЋ: Шерб значи влашки змија.

ЖУТИЛОВ: Дакле, Киђоји.

ШЕРБУЛИЋ (*Смрдићу*): Ја да знам да једну капљу крви влашке имам — и ту би пустио да истече.

3.

ЛЕПРШИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ЛЕПРШИЋ: Живило Славјанство!

ШЕРБУЛИЋ: Иљен!

ЛЕПРШИЋ: Какво „иљен у славјанском царству? Славјански је народ највећи на свету. У Европи има осамдесет милиона Славјана, и Европа мора бити славјанска.

ЖУТИЛОВ: Шта се то нас тиче.

ЛЕПРШИЋ: Шта се тиче? То је грех против народности; а грех против народности већи је у садашње време него смртни грех. Шта мислите, шта је Србин? Бистра капља у неизмеримом мору Славјанства. Славјански је народ најславнији народ у Европи. Панславизам је идеја која занима највеће духове.

ЖУТИЛОВ: Господин Лепршић, то ћете задржати кад буде црквена скупштина. Сад имамо посла са празновањем слободе.

ЛЕПРШИЋ: Зар ви мислите да Србин није сазрео за слободу? дајте астал, дајте астал пак ћете се дивити. (*Довуче астач насред собе, пак се попне на њега.*) Господо и браћо! Ви знате шта су Србљи били у старо доба. Од душана дрктале су стене самог Цариграда. Но ова лепа слава наша пала је као жртва бесомучне навале турске.

ГАВРИЛОВИЋ: Због нас сами и наше неслоге.

ЛЕПРШИЋ: Србин, који је рођен за слободу, не хте бити робом, зато одлучи прећи у Маџарску, на позив цесара Леополда. Четрдесет хиљада фамилија преведе патријарх Чарнојевић под окриље аустријско, народ добије лепе привилегије; имао је свога војводу, свога патријарха, своје магистрате; сад нема ништа. Ко је томе узрок? Говорите, ко је томе узрок?

ГАВРИЛОВИЋ: Ми не знамо.

ЛЕПРШИЋ: Но дан и за нас свиће. Глас слободе, који се по Европи ори, одзива се и у прсима јуначког Србина. Кад се сви буде, Србин спавати не сме. Скупштина је одређена за први мај; ту ће се поновити наша стара права, изабраће се војвода и патријарх, и установиће се војводина српска!

ШЕРБУЛИЋ: Охо!

ЛЕПРШИЋ: Та једна реч „охо заслужује да се у новине стави; а тешко сваком, на кога почну новине викати.

ГАВРИЛОВИЋ: добро, господине, тешко сваком, који не жели своме роду добра. Само, како ће то бити?

ЛЕПРШИЋ: Ево како. Србљи су највише крви пролили за ослобођење Маџарске; управо, они су освојили Срем, Банат и Бачку, а у привилегијама јасно стоји да све земље које Србљи задобију, за себе задрже; дакле, ове су земље наше.

ГАВРИЛОВИЋ: Како наше?

ЛЕПРШИЋ: Поставићемо нашег војводу, наше ministre, наше власти и судове, па мир. Кад је Србин до великог

ГАВРИЛОВИЋ: То није добро.

ЛЕПРШИЋ: Маџаронима није, то верујем; али прави родољупци другојаче чувствују.

ШЕРБУЛИЋ: Сви смо ми Србљи.

ЛЕПРШИЋ: Маџари преварили цара и присвојили сву власт себи. Сад је време да им отмемо и отерамо и у Тунгузију.

ГАВРИЛОВИЋ: Ми њи?

ЛЕПРШИЋ: Шта, жао вам је? Ха, ха, ха! Види се ко је маџарон.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја сам слушао да сте ви говорили маџарски, а не ја.

ЛЕПРШИЋ.: док и протерамо, урликаће курјаци њиним језиком.

ГАВРИЛОВИЋ: Али како ћете и протерати, кад немамо оружја, немамо барута.

ЛЕПРШИЋ: Ха, ха, ха! Шта се он брине. Ми ћемо им топове отети, пак ћемо и бити њиним сопственим оружијем.

ГАВРИЛОВИЋ: То је све лепо, али би требало да се најпре мало размислимо.

ЛЕПРШИЋ: Кад је време радити, онда се не мисли.

ГАВРИЛОВИЋ: То је зло.

ЛЕПРШИЋ: Кад Маџари заповедају, онда вам је добро.

ГАВРИЛОВИЋ: Заповедали су и до сад, пак видим, ви сте се више око њи улагивали.

ЛЕПРШИЋ: Сад је дошло време да им за све неправде платимо.

ГАВРИЛОВИЋ: Само да можемо.

ЛЕПРШИЋ: Хе, хе! А шта кажу граничари и браћа наша Хрвати? Разнеће и у ваздуху. Пак јошт док отпадно од њи Словаци, док се сојузимо с Чесима, Моравцима,

Пољацима! Ено, у Прагу се оснива славенско царство!

ШЕРБУЛИЋ: Истина?

ЛЕПРШИЋ: Зар не читате новине? На Ракошу, ако бог да, поделићемо с Маџарима колаче.

ШЕРБУЛИЋ: Живио!

ЛЕПРШИЋ: Сваки Србин нека се напије воде из чесме 'ајдучке, нека узме сабљу Милоша Обилића и топуз Краљевића Марка, пак ће опет настати царство душаново.

СВИ: Живили!

ЛЕПРШИЋ: Дух Ајдук Вељка, Милоша Поцерца и Цинцар Јанка нек обузме прси достојни потомака па ће се слава српска опет обновити.

СВИ: Живили!

ЛЕПРШИЋ: Но, шта ја видим? Маџарске кокарде у војводини српској! Ах, душан мора у гробу сузе проливати!

ШЕРБУЛИЋ: (*плаче*): Опростите, господине, ми за те новине нисмо ништа знали; иначе проклет који не љуби свој народ!

СМРДИЋ: Ми смо се справљали да довече славимо слободу.

ЛЕПРШИЋ: Кад Србљи извојују слободу, онда ћемо славити. Сад нам није до тога (*Пева.*)

Устај, устај, Србине....

(*При концу сваке строфе вичу остали.*) Живио!...

4.

НАНЧИКА, ПРЕЂАШЊИ

НАНЧИКА (*поклони се*): Господа се веселе, како ми се види.

ЛЕПРШИЋ.: Ево, госпођа Нанчика биће тако добра да нам начини српске кокарде.

ШЕРБУЛИЋ: Да, ми молимо, ми молимо!

НАНЧИКА: Из драге воље.

ЛЕПРШИЋ: Свака кокарда коју из ваше руке примимо, биће нам штит против непријатеља наши.

НАНЧИКА: Но ја видим у сваког готово по једну кокарду; зар оћете да носите по две?

ЛЕПРШИЋ: Ово су кокарде мађарске, а наша је жеља имати српске.

НАНЧИКА: Добро. Каква је боја српска?

ШЕРБУЛИЋ: Шта, Српкиња, па не зна ни каква је боја српска!

НАНЧИКА: Што нисам досад знала, то ћете ми казати ви.

ШЕРБУЛИЋ: Ја... ја... опростите, то мој посао није, него ево господин Лепршић, он је од ученог реда.

ЛЕПРШИЋ да! (*Забуњено.*) Силни Стефан имао је заставу, на којој је архангел Михаил стајао, и помоћу овога толике су побједи добивене.

НАНЧИКА: Ако ће на кокардама бити архангел Михаил, то ја не умем начинити.

ШЕРБУЛИЋ: То није нужно; само српске боје, па мир. Ја мислим, то је доста, господине Лепршићу.

ЛЕПРШИЋ: Видите, господо моја, како је жалосно наше стање било у Мађарској. Кад су наши преци овамо прешли, имали су своје сопствене барјаке и своје сопствене боје; но мало-помало све се заборавило и изгубило што је год народно. Па би најпосле изгубили били и име, као што су и по црквама увели били мађарске протоколе крештајема.

ШЕРБУЛИЋ: То је заиста најбезбожније дјело што су могли учинити.

ЛЕПРШИЋ: Ове су Новосађани насред пијаце спалили.

СМРДИЋ: Право су имали.

НАНЧИКА: Ја чујем да је на више места то учињено.

ЛЕПРШИЋ: А ми? докле ћемо трпити да нам деца буду Пиште и Јаноши?

ГАВРИЛОВИЋ: Молим, господине Лепршићу, ови маџарски протоколи уведени су од неколико година, јелте?

ЛЕПРШИЋ: да су могли, они би и увели пре потопа.

ГАВРИЛОВИЋ: Верујем. Но, кажите ми, како је то да је ваше име Шандор, овој госпођи Нанчика, њеној кћери Милчика, а сину Еден, кад онда, кад сте се ви родили, није било протокола маџарски?

ЛЕПРШИЋ: Немојте ви узимати што родитељи с децом

из моде раде; него гледајте шта Маџари с нама чине. Ја сам

Шандор, то је истина, ал' сам бољи Србин него макар који други.

ГАВРИЛОВИЋ (*смеша се*): А зар такав не може бити и Пишта?

ЛЕПРШИЋ: Пишта је име варварско, које су Маџари пренели из Азије, а Шандор се може претворити у Скендер.

ГАВРИЛОВИЋ: Скендер је турски.

ЛЕПРШИЋ: Ништа зато, и фес је турски, ал је опет наша народна ношња.

5.

ЗЕЛЕНИЋКА, ПРЕЂАШЊИ

ШЕРБУЛИЋ: А, ево госпође Зеленићке, и она ће знати што казати.

ЗЕЛЕНИЋКА: Јесте ли чули, господо, да је Диштрикт сав у пламену?

ГАВРИЛОВИЋ: Шта, изгорео?

ЗЕЛЕНИЋКА (*смеши се*): Јоште није, него само букти; но његов дим осећају Маџари чак у Буда-Пешти.

ЛЕПРШИЋ: Право, госпоја ујна! Овај изражај заслужује да дође у новине.

ГАВРИЛОВИЋ: Шта значи то, господине Лепршићу?

ЛЕПРШИЋ: Зар не чујете да су се у Диштрикту побунили?

ЗЕЛЕНИЋКА: И потукли све који су против народности.

ГАВРИЛОВИЋ: То је зло.

ЗЕЛЕНИЋКА: Сад је време да се феникс из пепела славе српске подигне. Српство не може бити вечито сенка туђе светлости, него треба сâмо да постане сунце, и јошт и другима позајми светлости.

ШЕРБУЛИЋ: Бадава, тек фрау фон Зеленић, па фрау фон Зеленић!

ЗЕЛЕНИЋКА: Фрау фон? Не видите ли да је ова реч туђа? Србин има доста цвећа у својему врту, зашто да од други украсе тражи? Али, наравно, господо с маџарским кокардама...

ЛЕПРШИЋ: Ми смо већ закључили начинити српске кокарде, само док се извистимо која је српска боја.

ЗЕЛЕНИЋКА: Дакле јошт и то не знате? Лепи Србљи! Ал тако мора бити кад људи не читају народне књиге.

ШЕРБУЛИЋ: Зар ви знате?

ЗЕЛЕНИЋКА: Ја би се стидила кад не би знала у чем се састоји чувствило народности. Плава је боја отлична черта народности српске, којој се црвена и бела као две миле сестрице придружују.

ШЕРБУЛИЋ: Плава, црвена и бела. Живила родољубица српска!

СВИ: Живила!

ЗЕЛЕНИЋКА: И сви мађарони с мађарским кокардама!

ШЕРБУЛИЋ: Проклет Србин који се њима жели дичити! *(Скида своју кокарду и баца је на земљу.)*

СМРДИЋ: И ја умам осећати шта је Српство. *(То исто учини.)*

ЖУТИЛОВ *(тако исто)*: С овим се одричем сваке мађарштине!

ШЕРБУЛИЋ: Јесте ли задовољни, госпоја Зеленићке?

ЛЕПРШИЋ: Не, него да се за спомен спале.

ЗЕЛЕНИЋКА: Мој нећак јошт најбоље осећа жар родољубије. Народност, господо моја, јест највеће благо на свету; народ без народности није ништа друго него тело без душе, сунце без светлости, свећа без пламена.

ШЕРБУЛИЋ: Изрјадно!

ЗЕЛЕНИЋКА: Моје је име Зеленићка, но будући да је зелена боја мађарске, зато је трпити не могу. Закључила сам, дакле, обратити га у плаветно.

ШЕРБУЛИЋ: То је лепо. Тако је лепо. Тако се можете звати Плаветнићка.

ЗЕЛЕНИЋКА: Или Плавичка, од плаве боје.

ЖУТИЛОВ: Хељешен. И моје ће име бити Жутиловић.

ГАВРИЛОВИЋ: А не Жутилај?

ЖУТИЛОВ: То је било, па прошло.

ЗЕЛЕНИЋКА: Тако, господине Жутиловић тако. Нама се јасна зора отвара. Јошт је нужно подерати све оне аљине које су странонародне боје.

ШЕРБУЛИЋ: Ево и госпоја Нанчика има зелену.

ЗЕЛЕНИЋКА: Ја се надам од њеног родољубија да ће је одма поцепати.

НАНЧИКА: Мени ова лепо стоји.

ЗЕЛЕНИЋКА: Најлепше нам, слатка моја, сада стоји родољубија; зато је поцепајте упркос свима непријатељима.

НАНЧИКА: Како би ја најлепшу моју пљуну поцепале?

ЗЕЛЕНИЋКА: Ах, слатка Нанчика... Али није никакво чудо што тако говорите, кад вам је и име туђе.

ДЈЕЈСТВО ДРУГО

1.**МИЛЧИКА (сама)**

МИЛЧИКА: Мој се отац дао у родољупце, надајући се да ће добити службу. То је добро, него је моја партија пропала. Чудо ми је с ким се помешао — с којекаквим банкротима и трговцима, а најпре су ми само немешци правили кур. Ах, па сад да не смем говорити маџарски,... то је жалосно! Ал кад он мисли да је добро, морам да ћутим.

2.**ШЕРБУЛИЋ И СМРДИЋ (стуне са српским кокардама),
МИЛЧИКА**

ШЕРБУЛИЋ: Је л код куће господин Жутилов?

МИЛЧИКА: Није. Зашто тако хитно?

ШЕРБУЛИЋ: Имамо важна посла.

МИЛЧИКА: Ви сте се при цепању протокола баш показали.

ШЕРБУЛИЋ: Да, протокола, протокола. Оће ли скоро доћи?

МИЛЧИКА: Ја мислим да оће. Изволте сести.

ШЕРБУЛИЋ: То је ђаволски посао.

МИЛЧИКА: Ниједан се тако није показао као ви.

ШЕРБУЛИЋ.: Маните бестрага, може ми пресести.

МИЛЧИКА: Како?

ШЕРБУЛИЋ: Чујемо да ће бити инквизиције; па, богами, може се ђаво излећи.

МИЛЧИКА: Ви сте радили за народност.

ШЕРБУЛИЋ: Мари ко за народност. Кад мене обесе, начаст вам народност! Хм, хм! То је ђаволски посао.

СМРДИЋ: Ја канда сам знао, те сам био умерен.

ШЕРБУЛИЋ: Шта, умерен? Нисте ли ми једно парче из руке истргли? О, ако дође до чега, све ћу редом исказати.

СМРДИЋ: Ја се могу заклети да нисам ни руку метнуо.

ШЕРБУЛИЋ: И ја би се заклео кад би ми ко хтео веровати. Али од тога нема ништа; него сви на среду.

МИЛЧИКА: Зар би ви одали ваше друштво?

ШЕРБУЛИЋ: Него? Да мене самог обесе? Лепо ми и ви говорите.

МИЛЧИКА: За народност треба да се један жртвује.

ШЕРБУЛИЋ: Па баш ја да се жртвујем? Фала вам!

МИЛЧИКА: А како сте пређе говорили?

ШЕРБУЛИЋ: Оставите се, молим вас, ви не знате шта је то.

3.

ЛЕПРШИЋ (с великом кокардом српском), ПРЕЂАШЊИ

ЛЕПРШИЋ (пева):

На ноге, Србљи браћо,
Слобода зове!

ШЕРБУЛИЋ: Жалосна нам слобода!

ЛЕПРШИЋ: Шта, и ви сте Србин? Није ли вам срамота!

ШЕРБУЛИЋ: Оће да буде инквизиције за протоколе.

ЛЕПРШИЋ: Ха, ха, ха! Шта вама пада на памет!

СМРДИЋ: Цела истина.

ЛЕПРШИЋ: Инквизиција за протоколе маџарске у војводини српској?... Знате ли ви да је војводина потврђена?

ШЕРБУЛИЋ: Како?

ЛЕПРШИЋ: У Карловцима била је скупштина. Изабрали су патријарха и војводу. Што не вичете „живили“?

ШЕРБУЛИЋ: Ако нас, међутим, овде окупе Маџари за протоколе?

ЛЕПРШИЋ: Ха, ха, ха! Тридесет хиљада Србијанаца долазе нам у помоћ, и седам милиона дуката.

ШЕРБУЛИЋ: Седам милиона дуката?!

ЛЕПРШИЋ: Е, како сад стојимо? Видите да је ту политика русијска. Славјанско царство, и ништа друго!

ШЕРБУЛИЋ: Ако се Русија умеша, онда је добро.

ЛЕПРШИЋ: Ви јошт сумњате? Кажите, да ли би смела Србија помоћи шиљати, да Русија није заповедила?

ШЕРБУЛИЋ: Сад сам мало утешен.

ЛЕПРШИЋ: Ја вам кажем: славјанско царство.

ШЕРБУЛИЋ: И треба да буде. Само да не изиђе откуд инквизиција.

ЛЕПРШИЋ: Шта ви ту снивате о инквизицији? Војводу имамо, војводина је потврђена, сад јошт барјак на цркву, па готов посао!

ШЕРБУЛИЋ: Ко оће, нека га диже; ја знам да се нећу више у такве ствари мешати.

ЛЕПРШИЋ: Шта, шта?

ШЕРБУЛИЋ: Пресели су ми и протоколи.

ЛЕПРШИЋ: То је издајство против народности!

ШЕРБУЛИЋ: Нека је макар шта, тек ја један нећу.

ЛЕПРШИЋ: О, Милош Обилићу, чујеш ли га? Србине, Србине, не вређај пепео твоји праотаца!

ШЕРБУЛИЋ: Али имате ли свести? Да дижем барјак, па после да ме обесе!

ЛЕПРШИЋ: Ништа зато; за народност никаква жертва није скупа.

ШЕРБУЛИЋ: Фала вам лепо...

СМРДИЋ: Богме и ја се не би одважио.

ЛЕПРШИЋ: Одрођени синови праотаца своји, ја ћу га подићи!

СМРДИЋ: Ви и можете, зашто сте учили права, па се умете и одговорити.

ЛЕПРШИЋ.: Ја оћу душаново царство, а, по оваковим родољупцима пропало би Српство.

ШЕРБУЛИЋ: Ја сам заиста прави Србин, и видићете како ћу радити, само докле дођу Србијанци.

СМРДИЋ: Док се мало додамо, господине Лепршићу, докле се мало навикнемо. Видите, и Србијанци не би били јунаци да немају често буне.

ЛЕПРШИЋ: И то је истина.

4.

ЖУТИЛОВ (с маџарском кокардом), ПРЕЂАШЊИ

ЛЕПРШИЋ: А шта је то? Ха, ха, ха!

ШЕРБУЛИЋ: Зар је то родољубије?

ЛЕПРШИЋ: Господин Жутиловић! Србин! Ха, ха, ха!

ЖУТИЛОВ: Шта је, господо моја?

ЛЕПРШИЋ: Не стидите се метнути маџарску кокарду?

ЖУТИЛОВ: Метнућете је и ви.

СМРДИЋ: Да бог сачува!

ЛЕПРШИЋ: Пре би дао руку си одсећи.

ЖУТИЛОВ: Знате ли ви да војска сутра долази?

ЛЕПРШИЋ: Но, то је добро: бар ће бити шићара за Србијанце.

ЖУТИЛОВ: Оставите Сервијанце, бог зна кад ћеду доћи, а ови су сутра код нас. Друго: оће да се испитује и за протоколе; зато да се манемо народности.

ЛЕПРШИЋ: Шта, тако подло? Нипошто, него барјак српски да се диже!

ЖУТИЛОВ: Ви, ако ћете дизати, можете на вашу ризику. Но ја би реко да се претрпимо, док нам не дође помоћ.

ШЕРБУЛИЋ: И ја сам тако казао.

ЛЕПРШИЋ: Дакле, нико неће са мном?

СМРДИЋ: А шта је вајде данас да метнемо, сутра ће га скинути.

ШЕРБУЛИЋ: Барјак нек се вије засада у Граници, гди су сви солдати.

СМРДИЋ: А нас могу потући батинама.

ЛЕПРШИЋ: Да се уверите како љубим слогу, ево пристајем на све; и за љубов вашу скидам и кокарду.

ШЕРБУЛИЋ: То је врло паметно, јер би се Маџари јако нашли увређени.

СМРДИЋ: И ја тако велим.

(Поскидају кокарде.)

ШЕРБУЛИЋ: Не би ли било добро да метнемо маџарске кокарде, као господин Жутилов? Та ми смо и тако Србљи; а Маџари кад виде своје кокарде, може бити да неће ни истраживати за протоколе.

ЛЕПРШИЋ: То иде мало даље, али родољубије све допушта. Зато ћемо овако учинити: испод аљине да се поставе кокарде српске, јер наша срца српски дишу, а споља метнућемо мрске кокарде маџарске, за знак како су нас гњавили!

ШЕРБУЛИЋ: Живио господин Лепршић! Заиста паметан дечко!

ЛЕПРШИЋ. *(придевајући кокарду)*: Чекајте док буде душаново царство, пак ћете видети.

5.

ГАВРИЛОВИЋ, ПРЕЂАШЊИ

СМРДИЋ: Ево и господина Гавриловића.

ГАВРИЛОВИЋ: Добар дан желим.

ШЕРБУЛИЋ: Јесте ли и ви чули да долази.

ГАВРИЛОВИЋ: Јесам.

СМРДИЋ: Па гди вам је кокарда маџарска?

ШЕРБУЛИЋ: Е, он није приденуо ни српску.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја то држим за будалаштину.

ЛЕПРШИЋ: Будалаштину? Вама је народност будалаштина?

ГАВРИЛОВИЋ: Народност није будалаштина; али да човек није народан ако не метне кокарду, то је будалаштина.

ШЕРБУЛИЋ: Па зашто Маџари носе?

ГАВРИЛОВИЋ: Ми ваљда нећемо у Маџара памет тражити?

ЛЕПРШИЋ: Дакле, народна боја вама није ништа?

ГАВРИЛОВИЋ: Опет ви! Боја је за народ одлични знак, као и за човека аљина. Али ја, богме, због аљине нећу се тући ни погинути.

ЛЕПРШИЋ: Зашто немате чувства за народност.

ГАВРИЛОВИЋ: Може бити. Ја држим срећу народну у језику и закону, у величини и напретку, а не у кокардама и бојама. Ове, како су најпре изабрали, тако се могу сутра променити, па нико неће осетити никакву штету.

ШЕРБУЛИЋ: Да се манемо тога; него кажите ми шта ћемо радити кад дођу солдати?

ГАВРИЛОВИЋ: Даћемо им квартир и ранићемо и. Шта знамо?

ШЕРБУЛИЋ: Ако се успита за протоколе?

ГАВРИЛОВИЋ: Ја мислим да неће. А и шта знаду чинити? Народ се огорчио, па поцепао. То је плод слободе. Да и нису ни уводили, те би боље било. Али ко ће против лудости!

ШЕРБУЛИЋ: Ево Нађ Пала; добро би било да га на своју руку приведемо.

ЖУТИЛОВ: То је конзервативац.

ШЕРБУЛИЋ: Тим боље.

6.

НАЂ ПАЛ, ПРЕЂАШЊИ

ЖУТИЛОВ: Јо напот, Пали пајташ!

НАЂ: Слуга, господо. Како сте?

ШЕРБУЛИЋ: Ево се разговарамо како лудују наши Србљи.

НАЂ: Заиста лудују. *(Извади новине.)* Гледајте, молим вас, ко тако пише: „Ми ћемо Маџаре у Тунгузију, ми ћемо и истребити; Србљи су весели, купују дуван на листове.“ Шта, опет да секу дуван на глави? Срам и стид да буде вашим ученима, тако народе огорчавати! Зар Маџари не уму после враћати, као што је и било свирјепства пређе сто педесет година. Иштите ваша права, пишите, доказујте, а немојте да се грдимо и ружимо. Зар после нећемо опет живити заједно?

ГАВРИЛОВИЋ: Ја сам увек говорио да се тако не пише. Забога, све се може на леп начин казати.

ШЕРБУЛИЋ: Претерани, господине; млади, па претерани!

НАЂ: Али тиме шкоду себи чине. „Србљи су јунаци!“ — Ко о том сумња? Али ваљда неће и Маџари лећи да им секу дуван на глави!

ШЕРБУЛИЋ: Ми ћемо за отечество наше и саму крв пролити.

НАЂ: доста зло кад смо до тога дошли, да крв проливамо.

СМРДИЋ: А шта знамо. Је ли истина да нам долази маџарска војска?

НАЂ: Тако се говори.

СМРДИЋ: Но, треба да и лепо дочекамо.

ЖУТИЛОВ: Ја ћу им поклонити једну краву.

ШЕРБУЛИЋ: Ја три акова вина.

СМРДИЋ: Ја два.

НАЂ: То је лепо.

ШЕРБУЛИЋ: А шта ви дајете, господине Лепршићу?

ЛЕПРШИЋ: Ја ћу им саставити оду, кад одрже побједу.

ШЕРБУЛИЋ: А ви, господине Гавриловићу?

ГАВРИЛОВИЋ: Видићу.

СМРДИЋ: Ви, најбогатији од нас свију, па ништа.

ШЕРБУЛИЋ: Показује се да и с радосним срцем не дочекујете.

ЖУТИЛОВ: Е, господин Гавриловић увек је био конзервативац.

ГАВРИЛОВИЋ: Кад би умео преокренути кожу, као ви: Жутилов, Жутилаји, Жутиловић, ја би био свашта.

ЖУТИЛОВ (*срдито*): Ви сте реакционер, па мир.

НАЂ: Не треба вређати, господо, не треба вређати. Господин Гавриловић је поштен човек, а поштење има цене у сваком народу и у сваком закону.

ШЕРБУЛИЋ: Шта се чује за протоколе?

НАЂ: Говорило се да ће доћи нека комисија; но ја то не би никад чинио. Будалаштина је на сваки начин била: и уводити, и цепати. Зато треба да се заборави.

СМРДИЋ: Заиста су Маџари великодушни.

ШЕРБУЛИЋ: Поштени људи.

ЖУТИЛОВ: Камо среће да су Србљи такви.

СМРДИЋ: Е, Србин је луд од постанка.

ШЕРБУЛИЋ: Саветуј ти њега, учи ти њега, моли га, куми га, он остаде при свом. Милош Обилић не мари да пропадне царство, само да истера инат.

НАЂ (*смеши се*): Шта ћете, кад вам је то праотечески грех. Но ја сам се позадуго овде задржао. Рад сам мало у кафану да чујем има ли што ново. Оћете ли и ви?

ШЕРБУЛИЋ: Сад ћемо, док само свршимо неке рачуне.

НАЂ: Дакле, ја се препоручујем,

ЖУТИЛОВ: Ала солгаја!

НАЂ (*одлази*).

ГАВРИЛОВИЋ: Али тако грдити свој народ пред страним човеком!...

ШЕРБУЛИЋ: Пак шта, ми опет више љубимо народ него ви.

ГАВРИЛОВИЋ: О томе ће вам Нађ дати сведочанство.

ШЕРБУЛИЋ: Шта Нађ? — Чекајте само док дођу Сервијанци.

СМРДИЋ: Као бајаги, Маџари су бољи од нас!

ЛЕПРШИЋ: Управо, што Србљи имају рђавога, то су примили од Маџара.

ШЕРБУЛИЋ: Зацело.

ГАВРИЛОВИЋ: Па зашто сте њи онако фалили, а наш народ кудили?

ШЕРБУЛИЋ: То је друго, још нису прешли Сервијанци.

ГАВРИЛОВИЋ: Више је Нађ уважавао наш народ него ви као Србљи.

ЛЕПРШИЋ: Дабогме, зашто се боји. А зашт' не спомиње наше привилегије? Чекајте само докле и закупе граничари, пак ће тражити и он Тунгузију.

ГАВРИЛОВИЋ: Мени се допада како он говори.

ШЕРБУЛИЋ: Вама се увек допада што Маџари кажу.

ГАВРИЛОВИЋ: Но нисам им обећао ни краву ни вина.

ШЕРБУЛИЋ: То је ништа.

СМРДИЋ: Да није за протоколе, видели би шта би добили.

ГАВРИЛОВИЋ: Нико није ништа искао.

ШЕРБУЛИЋ: Е, није искао! Мађарони би се радовали кад би ко од родољубаца био обешен.

ГАВРИЛОВИЋ (*смеша се*): О, Нађ ће заиста о вашем родољубију приповедати.

ЛЕПРШИЋ: Доћи ће време кад ћемо другојаче с њима говорити. Чекајте само док настане Душаново царство.

ГАВРИЛОВИЋ: Већ ако га ви не подигнете, други неће.

ЛЕПРШИЋ: И оћу и удем. А по мађаронима пропали би одавно.

ШЕРБУЛИЋ: Да живе прави Србљи!

СМРДИЋ: Живели!..,

(Одлазе).

(Завјеса)

ДЈЕЈСТВО ТРЕЋЕ

1.**МИЛЧИКА (чита новине), НАНЧИКА (ступа)**

МИЛЧИКА: Ах, мами! Како су се Србљи у Србобрану држали!

НАНЧИКА: Стоји ли већ и у новинама?

МИЛЧИКА: Те како стоји! Коса мора да вам се диже. Шесет хиљада, није шала; а у шанцу није више било од две хиљаде шајкаша. Знате ли колико је пало Маџара? Погодите.

НАНЧИКА: Ваљда је пало једно три хиљаде.

МИЛЧИКА: Охо! Петнаест. Месарош скочио је од једа и жалости у воду да се удави, и једва су га спасли.

НАНЧИКА: Видиш, па срдеш се што ти отац држи са Србљима.

МИЛЧИКА: Мени је било због партије.

НАНЧИКА: Ако Србљи добију, први ће у вароши бити Жутилов; а код Маџара знаш да је морао оставити службу.

МИЛЧИКА: Кад су ови дана маџарски официри давали бал...

НАНЧИКА: Ми смо зато ишле да не подозревају.

МИЛЧИКА: Један ми је тако лепо правио кур.

НАНЧИКА: Пст! Ми смо родољубице.

МИЛЧИКА: Зар вама није по вољи кад вашој кћери кур праве?

НАНЧИКА: Ми морамо на Маџаре да мрзимо.

МИЛЧИКА: Па зашто сте ви с оним обрлајтнантом толико разговарали се?

НАНЧИКА: Он се чудио како знам лепо маџарски.

МИЛЧИКА: То је и мени мој реко.

НАНЧИКА: Ја ти кажем: мораш се њи чувати.

МИЛЧИКА: Али да нисмо у непријатељству, јелте да су врло учтиви?

НАНЧИКА: То је истина.

МИЛЧИКА: Наши младићи никад не уму тако кур да праве.

НАНЧИКА. Они су мало дрвенасти.

МИЛЧИКА: Гледала сам како вам је чисто мило било гди с вама онако учтиво говори.

НАНЧИКА: Зар ти ниси имала друга посла него у мене да гледиш?

МИЛЧИКА: Нисам вас скоро тако расположену видила.

НАНЧИКА: Морала сам, зашто ти је отац познат као велики родољубац.

МИЛЧИКА: Да вас је Зеленићка чула говорити!

НАНЧИКА: И она ми оће да је нека родољубица, као да људи не знају њене трагове.

МИЛЧИКА: Али је баш фад.

НАНЧИКА: Као и то ми нешто вреди што чита српске књиге.

МИЛЧИКА: Мене је страшно једило кад је навалила била да промените име.

НАНЧИКА: Дабогме, кад је њено ружно.

МИЛЧИКА (*гледи на пенцер*): Јао, мами! Ено је сокаком, сигурно ће к нама.

НАНЧИКА: Нек иде к врагу!

2.

ЕДЕН, ПРЕЂАШЊИ

ЕДЕН: *Идеш ањам...*

НАНЧИКА (*на њега*): Еређ поколба!

ЕДЕН (*побегне*).

НАНЧИКА: Треба да га чуваш од Зеленићке, јер ће упалити варош што дете не зна српски.

МИЛЧИКА: Тако нам замеравају што држимо Ержи у служби.

НАНЧИКА: И њу морамо отпустити.

МИЛЧИКА: добра девојка.

НАНЧИКА: Што му драго. (*Куцање на врата.*) Хсрајн!

3.

ЗЕЛЕНИЋКА ПРЕЂАШЊИ

ЗЕЛЕНИЋКА: „Слободно“, слатке моје, или „изволте, заповедајте“, то је лепше него „херајн“.

НАНЧИКА: Ви имате право, али смо се тако навикли.

ЗЕЛЕНИЋКА: Ах, дим туђег елемента давио нас је много година! Но даница је и нашој народности своје багрјаношарно лице помолила, само не треба ни ми да спавамо. И колико год мушки за српство ,раде, толико трипут више нашем полу ова дужност на срдцу лежати мора.

НАНЧИКА: Ми се не можемо тући.

ЗЕЛЕНИЋКА: Тући? То нико од нас не захтева; премда жар родољубија може потпалити и њежне перси краснога пола. Примјера има доста у историји. Вама ваљда није познато опредјеленије амазонкиња.

МИЛЧИКА: Шнајдер Лист најбоље прави такве аљине.

ЗЕЛЕНИЋКА: Кројач Лист... да, но историја амазонкиња покривена је тавнилом древности. Оне су носиле оружије и ишле у бој, као сваки војник.

НАНЧИКА: То сад није у моди.

ЗЕЛЕНИЋКА: Сад је највећа мода, драга моја, родољубије. И која се српска кћи сме тога одрицати? Ја би сама узела на себе неколико баталиона женске војске организовати, да се није друга идеја у мени породила. Ми морамо, драга моја, да оснујемо „Одбор родољупкиња“ којег ће циљ бити: распростирати народност. Ја сам већ три дана на штатутима радила, и бићу ови дана готова.

НАНЧИКА: То је лепо. Но мислим да ће бити опасно док су овде Маџари.

ЗЕЛЕНИЋКА: Шта, ми да се бојимо? Без жртве не може бити. И ми треба да покажемо свету како Српкиња погинути уме за своју народност... Међутим, ми умемо и предосторожне бити, да нико не примјети, куд се наша намјера клони, а за бољи успјех позваћемо у наше друштво погдиког од официра, који су млађи, јер ови мање праве примјечанија о политици, и тако можемо наше благодјетелно заведеније умотати невиношћу соареа.

НАНЧИКА: Ако је тако, онда је ваш план врло мудар.

МИЛЧИКА: Мами, и ја ћу да ступим у то друштво.

ЗЕЛЕНИЋКА: Свака која има чувства народности мора, и ступиће радо у нашу средину. А јошт докле видите план!

НАНЧИКА: Он мора добар бити како је од вас.

ЗЕЛЕНИЋКА: О, ја сам вам сада у великој забуни, јер сам, осим тога, обратила вниманије да постигнем како се праве барикаде. Једва сам мало неко поњатије добила.

МИЛЧИКА: Ја то ништа не разумем.

ЗЕЛЕНИЋКА: Верујем, драга моја, ту треба размишленија.

МИЛЧИКА: Ја сам читала како су код Сентомаша давали крајцфајер, али не знам шта је то.

ЗЕЛЕНИЋКА: Битка сентомашка биће најлепши предмет нашим стихотворцима. И сама сам почела један спјев, тако ме је восхитило... Који хоће да представи себи ужасност ове битке, мора у уму вообразити цео предел. (*Извади креду и почне по асталу шарати.*) Видите, овде лежи Сентомаш, овде Турија.

МИЛЧИКА (*матери лагано*): Мами, аз иштенирт, политират астал!

ЗЕЛЕНИЋКА: Овако стоје шанчеви. први, други, трећи.

4.

ГАВРИЛОВИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ГАВРИЛОВИЋ: Слуга сам понизан.

НАНЧИКА: Службеница.

ЗЕЛЕНИЋКА: Први је дубок по фата, други читав фат, и фат и по широк.

ГАВРИЛОВИЋ: Молим, је л' код куће господин Жутилов?

ЗЕЛЕНИЋКА: Гледајте, како ови шанчеви иду сиксак. Овде су намештени топови, овде, и овде. С ове је стране рит и блато.

ГАВРИЛОВИЋ: Јелте, молим, је ли господин Жутилов код куће?

НАНЧИКА: Није.

ЗЕЛЕНИЋКА (*Гавриловићу*): И ви би могли мало пазити, а не прекидати битку у највећој ватри.

ГАВРИЛОВИЋ: Оппростите, мени господин Жутилов нужно треба.

ЗЕЛЕНИЋКА: Битка сентомашка тако је велика ствар за нас, да сваки мора све послове своје на страну оставити. Дакле, даље. Сад су Маџари стајали овде, овде су се простирали коњаници, а одавде су јуришили. Видите, одавде топови бију овамо, а одавде онамо, и тако даље. Сад можете мислити како су Маџари страдали. У овом шанцу имали су Србљи сакривене топове и из њи су картачи сипали као киша.

ГАВРИЛОВИЋ: Богами, ви баш лепо толкујете, не тамо-овамо!

ЗЕЛЕНИЋКА: Сад се може лако знати да ће Србљи побједити своје непријатеље.

ГАВРИЛОВИЋ: Бадава, људи много страдају! Колико је села пропало, колико њи остало без добра, без покривача! Срце ми у утроби плаче.

ЗЕЛЕНИЋКА: Ха, ха, ха! Србљи би хтели нешто, а неће да рескирају. Нек пропада не само колико је досад погорено и опустошено него и двапут још толико! Ви жалите српска села, а како је у Италији пропала најлепша варош, Мантуа.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја жалим што је наше, и што људи страдају.

ЗЕЛЕНИЋКА: Све нек пропадне, пак ће опет за неко време процветати као феникс... Зар мислите да се тако лако купује слобода? О, мој Гавриловићу, куће падају и дижу се, а народност живи.

ГАВРИЛОВИЋ: Да сте видели како је једна мати за сином плакала, и опет једна жена за мужем.

ЗЕЛЕНИЋКА: Ха, ха, ха! А плачу ли кад им иначе ко погине или умре? Видите: жена... она ће добити другог мужа, или ће се дичити што је удовица за народност погинувог јунака; мати... она би, као Српкиња, морала плакати кад би јој син на постељи умро.

ГАВРИЛОВИЋ: Тако говорити као ви, то је реткост код женски.

ЗЕЛЕНИЋКА: Зашто свака не осећа што је национални понос.

5.

ЛЕПРШИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ЛЕПРШИЋ (*пева*):

Ура, ето плода,
Дошо нам је војвода!

ЗЕЛЕНИЋКА: Нећаче, нећаче, зар сам дочекала да ме змија из руже народности уједе, да ми сунце потавни онда кад сам мислила да најлепше светли?

ЛЕПРШИЋ: Шта је вама, госпоја ујна?

ЗЕЛЕНИЋКА: Шта је? Та мрска кокарда сме ли дичити прса Србина правог?

ЛЕПРШИЋ: Ово је због народности, госпоја ујна.

ЗЕЛЕНИЋКА: Ух, ух! Народност и маџарска кокарда! Мене ће поразити капља, то јест шлог. Ја морам пасти у несвест!

ЛЕПРШИЋ (*одгрне хаљину и покаже српску кокарду*): Госпоја ујна, гледајте шта је ово.

ЗЕЛЕНИЋКА: Кокарда српска! Како се може Србин и Маџар сложити? То је нечувено.

ЛЕПРШИЋ: Ја вам кажем да се све чини из љубови к народности.

ЗЕЛЕНИЋКА: Али како кад се примјечава мађарштина?

ЛЕПРШИЋ: Само, молим, размислите у каквом одношенију. До срца нам лежи кокарда народна, јер наша срца дишу духом народности; а споља види се кокарда маџарска, да се зна да јошт није затрт непријатељ и да треба тући се. Виргинију нису хотели саранити, да се мрзост народа против тирана не угаси, а то је цјелъ маџарски кокарда.

ЗЕЛЕНИЋКА: Признајем да сам и ја једанпут погрешила. Али онај је тек прави философ који признаје своју погрјешку. Сви да приденемо маџарске кокарде.

ГАВРИЛОВИЋ: Ето ти сад опет.

ЗЕЛЕНИЋКА: Који не метне маџарску кокарду, тај је мађарон, тај је издајица. (*Гавриловићу.*) Ја знам, ви нећете.

ГАВРИЛОВИЋ: Пређе сте викали да је мађарон који метне, а сад, опет, који је не метне. Најпосле ће постати и онај мађарон који не усхте помаћарити се.

ЛЕПРШИЋ: Већ ваша су нам чувства добро позната, бољега доказателства не потребујемо.

ГАВРИЛОВИЋ: Колико сам ја за Српство чинио и то свет најбоље зна, а ви судите како оћете.

ЗЕЛЕНИЋКА: Али, молим вас, испитајте се сами; ви се непрестано тешкате што људи гину и што нам се села пале. Није ли то очевидно против народности?

ГАВРИЛОВИЋ: Како би то било против народности?

ЗЕЛЕНИЋКА: То, другим речма, значи: што Србљи гину и што им се села утамањују, то не ваља, дакле: не ваља ни што се с Маћарима бију и што своју народност траже.

ГАВРИЛОВИЋ (*слезе раменима*).

ЗЕЛЕНИЋКА: Видите! дакле, одбаците од себе све противнародне мисли и метните маћарску кокарду, да се свет о вашем родољубију увери.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја кокарду не мећем ни српску, а камол' маћарску.

ЗЕЛЕНИЋКА: добро се промислите.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја сам се промислио. Аратос вам и такве народности и такве слободе! (*Срдито отиде.*)

ЗЕЛЕНИЋКА: Јесте ли га чули?

НАНЧИКА: Прави мађарон.

ЛЕПРШИЋ: Сад је већ јасно.

ЗЕЛЕНИЋКА: Гори од самог Маћара.

ЛЕПРШИЋ: Кад и маћарску кокарду одбацује.

ЗЕЛЕНИЋКА (*Нанчики*): Не, друштво, ништа него друштво; то је од неопходиме потребе.

ЛЕПРШИЋ: Какво друштво?

ЗЕЛЕНИЋКА: Већ сад не питајте. За неколико дана тако ће вам и овај Гавриловић и други маћарони постати родољупци, те ће и турске кокарде поређати. Јесте ли читали новине, нећаче?

ЛЕПРШИЋ: Е, новине су нам забранили.

ЗЕЛЕНИЋКА: Нек се мири сад с њима ко може. Пређе је баш стајало како су варвари, и сад су дјелом то осведочили. Ко јошт забрањује народу писати и читати?

ЛЕПРШИЋ: Освануће и њима црни петак, јер је приспео војвода.

ЗЕЛЕНИЋКА: Шупљикац дошо? Па нема ни илуминације!

ЛЕПРШИЋ: Чини ми се, слабо смо и с њим погодили. Хтели су га сјајно дочекати, као што се пристоји, али он дође инкогнито, и јошт и је карао што троше новце на такве ствари, за које, каже, могло би се барута купити.

ЗЕЛЕНИЋКА: Шта, шта? То није војвода!

ЛЕПРШИЋ: Ко је куповао барут досад, куповаће и одсад. А видимо да из Русије све иде. Зато није требало људма вољу кварити.

ЗЕЛЕНИЋКА: Шупаљ је тај Шупљикац.

ЛЕПРШИЋ: Да чујете шта је јошт радио: неки родољупци испрегну му коње и наместе се да га вуку у варош; па знате л' шта је реко? Да он није дошо да буде војвода коњма него људма.

ЗЕЛЕНИЋКА: Шта, највећи родољупци — коњи?

ЛЕПРШИЋ: Ето, тако нам ствари стоје. Волио је сићи с кола и ући пешке у варош него да га сјајно вуку.

ЗЕЛЕНИЋКА: Је ли то све истина забога?

ЛЕПРШИЋ: Права, цела истина.

ЗЕЛЕНИЋКА: Та то је мађарон!

ЛЕПРШИЋ: И ја сам казао. Да видите како је псовао што су спалили Дебељачу.

ЗЕЛЕНИЋКА: Дебељачу, маџарско село! О, Боже, кад ћеш нас маџарона опростити!

6.

ЖУТИЛОВ, ПРЕЂАШЊИ

ЖУТИЛОВ: Новине, преко новина!

ЗЕЛЕНИЋКА: Боље да и и немамо.

ЖУТИЛОВ: Мислим да се ми држимо Маџара.

ЗЕЛЕНИЋКА: Шта, како?

ЛЕПРШИЋ: Кад може српски војвода, зашто не би и ми?

ЗЕЛЕНИЋКА: Готово имате право.

ЖУТИЛОВ: Било је битке.

ЗЕЛЕНИЋКА (*живо*): Је ли? Гди?

ЖУТИЛОВ: На много места; но није најбоље испало.

ЗЕЛЕНИЋКА: А зар може боље бити код толико мађарона?

ЖУТИЛОВ: Код Алибунара су се жестоко тукли. Маџара је пало небројено, али су наши морали ретерирати.

ЗЕЛЕНИЋКА: Ништа, само ако је много Маџара пало.

ЖУТИЛОВ: Пало и је, те се броја не зна. Зато од једа и жалости сво село спале.

ЛЕПРШИЋ: Варвари!

ЗЕЛЕНИЋКА: Ништа зато; платиће се све то из добара бунтовника.

ЛЕПРШИЋ: Богами, право кажете. Да гледимо да и друга села попале, бар ће после лепша бити.

ЖУТИЛОВ: Пре тога била је битка на Томашевцима, гди и је врли Книћанин страшно потукао. Но битка алибунарска пореметила је српску храброст. Маџари понова пођу на Томашевац и дођу у Јарковац на конак. Србљи то дочују и нападну ноћу на њи. Шта је Маџара ту изгинуло, кажу да је за преповест. Све су им топове били отели. Но како се то догоди, догоди, тек наши ретерирају и оставе им све топове.

ЗЕЛЕНИЋКА: Издајство!

ЖУТИЛОВ: Кажу, но ко ће то знати? Сад се Маџари врате у село, и не само што га попале, него и све што су нашли, мало и велико, потуку.

ЛЕПРШИЋ: О, варварског народа!

ЗЕЛЕНИЋКА: Добро је то: сад ће се тек Србијанци огорчити, па ће бити триста јада од њи!

ЖУТИЛОВ: Ја би реко, да се сложимо с Маџарима. Од Србаља, видим, неће бити ништа.

ЗЕЛЕНИЋКА: Шта, господине Жутилове, ви, који сте били огледало родољубаца!

ЖУТИЛОВ: А шта помаже, кад смо слаби?

ЛЕПРШИЋ: Ми слаби? Три смо на једнога.

ЖУТИЛОВ: Три је њи на нас једнога.

ЛЕПРШИЋ: А Бан и Виндишгрец?

ЖУТИЛОВ: Док они дођу, овде нас могу све истребити.

ЗЕЛЕНИЋКА: Нек истребе. С отим ће се више сами ситребити.

ЛЕПРШИЋ: Мени је свеједно; ако не може бити српско, биће славенско царство.

7.

СМРДИЋ, ШЕРБУЛИЋ, ПРЕЂАШЊИ

СМРДИЋ: Знате ли шта је ново?

ЖУТИЛОВ: да чујемо.

СМРДИЋ: Била је битка код Панчева; ту су Маџари потучени до ноге. Но то је ништа.

ЗЕЛЕНИЋКА: Ништа? Кад Србин славну побједу одржи, то је ништа? О, небо!

СМРДИЋ: Има важнији новина.

ЗЕЛЕНИЋКА: Ништа нема важнијега од српске побједе.

СМРДИЋ: Пала Пешта.

СВИ: Шта, шта?

СМРДИЋ: Видим ја гди се нешто узмували, па запитам мога хонвнда, кога иначе лепо раним, што је то? Еј, урам, рекне ми, није добро; изгубили смо и Пешту и Будим, и сад морамо да маширамо горе.

ЗЕЛЕНИЋКА: Та је ли то истина, забога!

СМРДИЋ: Тако ми солдат каже. Но умро нам је војвода.

ЗЕЛЕНИЋКА: Слаба штета кад није родољубац да ваља. Пешта и Будим важнија је за нас вјест.

ЛЕПРШИЋ: Јесам ли ја казао да морају пропасти.

ЗЕЛЕНИЋКА: О, хвала богу кад смо дочекали да и наша влада буде!

ЛЕПРШИЋ: Одма да се одбор уреди.

ЖУТИЛОВ: То се разумева. Ми потребујемо народне власти.

ЛЕПРШИЋ: Мађароне нипошто у службу.

ШЕРБУЛИЋ: Шта? Мађароне треба потући као скотове.

ЖУТИЛОВ: Доста смо од њи страдали.

СМРДИЋ: Ја сам се више бојао њи него сами Маџара.

ЖУТИЛОВ: А, они су много опаснији били.

ШЕРБУЛИЋ: Да се сви попишу, пак да пошљемо Сервијанцима.

СМРДИЋ: Како је Павловић једном приликом у кафани реко: дасу Србљи луди.

ЖУТИЛОВ: Мађарон, да се запише.

ШЕРБУЛИЋ: А Минић је једанпут јавно говорио да се сами банкрот и којекакве проту<в>е начинили родољупцима.

ЖУТИЛОВ: Треба га забележити.

ШЕРБУЛИЋ: Они који су ишли да моле за Кузмана Перкића треба да се попишу; зашто да нису мађарони, како би им Маџари молбу уважили?

ЖУТИЛОВ: То се разумева.

СМРДИЋ: А Милић, што ме назвао родољупском хуљом.

ЗЕЛЕНИЋКА: О, и он, и Јелкић, и сви који су се усудили против Српства согрешити!

8.

МИЛЧИКА, ПРЕЂАШЊИ

МИЛЧИКА: Знате ли шта је ново? Маџари одлазе.

ЖУГИЛОВ: Дакле зацело?

МИЛЧИКА: Ено пуна пијаца људи. Пешта је пала.

ШЕРБУЛИЋ: Ајдете да гледамо како ће да беже.

ЛЕПРШИЋ:

На ноге, Србљи браћо,

Слобода зове!

(Завјеса)

ДЈЕЈСТВО ЧЕТВРТО

1.

ЖУТИЛОВ (сам)

ЖУТИЛОВ: Опет је паметно било са Србљима држати. Под Маџарима нисам за десет година толико добио колико сад за ово кратко време. А јошт да ми Гавриловић толико не смета!

2.

НАНЧИКА, ПРЕЂАШЊИ

НАНЧИКА: Неки те Немци траже.

ЖУТИЛОВ: Шта ћеју?

НАНЧИКА: Дошли да моле за Петра Гринентала.

ЖУТИЛОВ: Не може да буде.

НАНЧИКА: Дали сто форинти сребра.

ЖУТИЛОВ: Не може да буде.

НАНЧИКА: Ја сам новце примила.

ЖУТИЛОВ: Јеси ли ти луда?

НАНЧИКА: Ти си ми казао да све примам.

ЖУТИЛОВ: За Гринентала сто форинти? Хиљада је мало. Нек му се секвестрира имање, колико ће изгубити?

НАНЧИКА: Је ли у таквој мери крив?

ЖУТИЛОВ: Он је Немац, па мир. Немци су били против нас.

НАНЧИКА: Па шта ћемо радити?

ЖУТИЛОВ: Новце им баци натраг. Данас немам кад с њима говорити.

НАНЧИКА: Нека дођу предвече, онда си сâм. *(Одлази.)*

ЖУТИЛОВ: Гледај им ти посла! Председатељу одбора сто форинти!

НАНЧИКА *(врати се)*: Снуждили се кад сам им новце вратила.

ЖУТИЛОВ: Јеси л' им дала на знање?

НАНЧИКА: Већ уредила сам. Само кад би се више такви позатварало.

ЖУТИЛОВ: Ови су наши несреће.

НАНЧИКА: Онај Фриц кажу да је богат.

ЖУТИЛОВ: Тај је већ уређен.

НАНЧИКА: Шта је с Чивутима?

ЖУТИЛОВ: Треба да се протерају, али немаш с ким.

НАНЧИКА: Смрдић мисли да је боље овако да и цедите, него да им се добра секвестрирају, зашто би дошло у народну касу.

ЖУТИЛОВ: Смрдић је магарац. Каква каса? Ми смо народ а не други, и што је народно, то је и наше.

НАНЧИКА: Тако је. Какви су они пет стотина форинти што си јучер донео?

ЖУТИЛОВ: То је од чоје што сам на лицитацији продао.

НАНЧИКА: Не знам, но чини ми се да ови народни комисари добро пролазе. Код Милопића толико се вуче да свима већ пада у очи.

ЖУТИЛОВ: Тај много пљачка.

НАНЧИКА: Зашто и ти не гледаш то?

ЖУТИЛОВ: Ја сам задржао за се спаиска добра.

НАНЧИКА: Само да ти одбор не стане на пут.

ЖУТИЛОВ: Сваки од њи има своје, а Гавриловића, који једнако режи, ми ћемо напоље.

НАНЧИКА: И тако је мађарон!... Послао ти је шнајдер конту.

ЖУТИЛОВ: Какву конту? У војводини се не плаћају цугови маџарски.

НАНЧИКА: Каже да му требају новци.

ЖУТИЛОВ: А зна ли он да је мађарон?... Сутра се мора у одбору закључити да све што је под Маџарима рађено, никакве силе нема. Процеси се уништавају. У младој војводини треба све изнова почети.

НАНЧИКА: Добро би било кад би поцепао она писмена по којима смо дужни за аренду.

ЖУТИЛОВ: Сва ће се архива поцепати. Ко може трпити маџарске протоколе у војводини српској.

НАНЧИКА: А шта ћемо с оном облигацијом код Нађ Пала?

ЖУТИЛОВ: Ја сам ти казао да је маџарски језик касират. Све што је њиме писато, ништа не важи.

3.

СМРДИЋ, ПРЕЂАШЊИ

СМРДИЋ: А ко је пустио Хумла из затвора?

ЖУТИЛОВ: Ја сам.

СМРДИЋ: Како сте то могли чинити, без знања целог одбора? Није се ствар, како ваља, ни испитала... све као преко бундева.

ЖУТИЛОВ: Ја сам нашао да је невин.

СМРДИЋ: Како би он био невин кад је целој вароши познато шта је радио? Код нас се баш наопако ради.

ЖУТИЛОВ: Ја сам председатељ одбора.

СМРДИЋ: Председатељ одбора могу бити и ја, и мислим да имам мало више заслуга него ви. Јер, кад су се цепали протоколи, ви сте гледали кроз прозор, а ја сам напред ишао.

ЖУТИЛОВ: Зар вам није доста што сте член?

СМРДИЋ: Као по ком праву председатељ нешто више значи него други членови? Ако се нешто на лицитацији прода, те новце нико не види; ако се марва закоље, од коже и лоја нигде рачуна. Кога оћете, затварате; који вам што да, онога пуштате. Мене сте одредили за кватире и да вам поља чувам; а гди се може што добити, ту су други. Како су ти људи паметни.

ЖУТИЛОВ: Оћете ли да будете комесар у каквом срезу?

СМРДИЋ: Дабом, кад су други све опапоњили.

ЖУТИЛОВ: Ви знате да је Војновић био болестан, нити је могао свој срез обићи.

СМРДИЋ: Видићемо. Па онда за мога синовца: обећали сте му службу, па ништа! А други могу вући плаћу.

ЖУТИЛОВ: Забога, нудио сам га да буде подсекретар, па каже да није за то. Шта ћу да радим?

СМРДИЋ: Дајте му што је за њега. Је ли право да он, као познати родољубац, ништа не добије; а други, који су дволичили, или који су познати као мађарони, плаћу беру?

ЖУТИЛОВ: Биће све, биће, само се мало претрпите. Знате ли да не спавам више од седам сати? Овај ово, онај оно, аратос ти и службе! Ено, ни Чивути јошт нису протерани.

СМРДИЋ: Што се Чивута тиче, нека јошт мало постоји.

ЖУТИЛОВ: Знате ли ви да војводина мора бити чиста; знате ли?

СМРДИЋ: Ми је чистимо колико је могуће; но што се Чивута тиче, овако је боље.

ЖУТИЛОВ: Бадава, кад се људма не може доказати; па онда им је крив председатељ. „Оћемо војводину чисту, да се мађарони протерају“, а кад човек почне радити, они не даду.

СМРДИЋ: И осим Чивута има се доста радити. Узмите колико њи има без бркова, и то Србаља. Србин без бркова не може бити Србин, дакле је мађарон.

НАНЧИКА: И Маџари носе бркове.

СМРДИЋ: Јесте; али Немци не носе, а они су познати као мађарони; дакле и Србљи без бркова јесу мађарони. Даље, многи носе браде. Кад је Србин носио браду? То је за хонвиде. Дакле, и ове треба привући.

НАНЧИКА: Али гдиком баш лепо стоји брада.

СМРДИЋ: У војводини стоји лепо што је народно.

4.

ШЕРБУЛИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ЖУТИЛОВ: Ево и господина Шербулића. Добро дошли!

ШЕРБУЛИЋ: Ја верујем да је вама добро. Наместили сте се лепо у одбору, па пуните кесу, а други нека чачкају зубе.

СМРДИЋ: Е, шта се ви, опет, љутите?

ШЕРБУЛИЋ: Шта се љутим? Док су били Маџари, ко се више с њима мешао и друговао него ви. Частили сте их, ваше жене и кћери ишле на бал и с хонвидима играле; па ви у одбору, а ја, који сам протоколе цепао, ништа.

ЖУТИЛОВ: Не брините, господин Шербулић, биће службе и за вас.

ШЕРБУЛИЋ: То сте ми јошт први дан казали, па на том је и остало. Родољупци, ви родољупци! Шта сте за народ учинили?

СМРДИЋ: А шта сте учинили ви?

ШЕРБУЛИЋ: Више од вас. Ко је по кафанама јавно говорио да Србљи морају добити, него ја; ја се чудим како су ме Маџари трпили.

СМРДИЋ. *(смеши се)*: Знали су да нисте вредни ништа учинити.

ШЕРБУЛИЋ: Ја нисам? Него ви, који сте толике људе преварили и банкротирали?

СМРДИЋ: Опет нисам носио пранге као ви.

ШЕРБУЛИЋ: Не пранге, јер пранге могу и поштени људи носити, него сте друго што заслужили за ваша неваљалства.

ЖУТИЛОВ: Пст, пст!

ШЕРБУЛИЋ: Није то „пст него оћу све да кажем. Кад је требало за народ радити, ви ми нисте викали „пст“, него „ајде, луди Шербулићу!“

СМРДИЋ: Већ ако Власи не подигну народ српски, неће нико.

ШЕРБУЛИЋ: Ја Вла? Еј, зашто сад нема Сервијанаца, да му покажем, коме ће се подсмевати.

СМРДИЋ: А како ме ви можете назвати банкротом?

ШЕРБУЛИЋ: То је истина.

СМРДИЋ: Па истина је да сте и ви Вла. Није ли вам отац говорио: „Лепа је времја!“

ШЕРБУЛИЋ: Мој се отац вас не тиче ништа.

ЖУТИЛОВ: Аз иштенирт! Ви сте иначе добри пријатељи били, па сад да се свађате.

ШЕРБУЛИЋ: Не знам за то; ја оћу службу, па крај. Кад могу којекакви банкрот и мађарони ширити се, ваљда треба и ја што да стечем, који толико заслуге имам.

ЖУТИЛОВ: Знате ли шта је, да истерамо Гавриловића из одбора, који је и тако мађарон, па да наместимо вас место њега.

СМРДИЋ: То би добро било.

ЖУТИЛОВ: И тако нам много којешта квари.

ШЕРБУЛИЋ: Већ ако он није мађарон, онда нико није.

ЖУТИЛОВ: О том нема сумње. И они су магарци били који су га изабрали.

СМРДИЋ: Та знате, што је начинио цркву о свом трошку, па људима остало то у глави.

ШЕРБУЛИЋ: Та бом', лако је правити цркве кад му се пресипа.

ЖУТИЛОВ: Нека и пет цркава сазида, како се зна да је маџарон, — ки! Али Србин је кукавица.

СМРДИЋ: И ја кажем.

ЖУТИЛОВ: Кад нас сама реч „мађарон“ не дира у срце, онда тешко народности!

5.

ЛЕПРШИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ЖУТИЛОВ: Ево и господина секретара. Зашто тако снуждени, господине Лепршићу?

ЛЕПРШИЋ: Није добро; кваре нам одборе.

ЖУТИЛОВ: Ко сме дирнути у народну зеницу?

ЛЕПРШИЋ: Наши пријатељи. Ни барјаке нам не трпе.

ЖУТИЛОВ: Већ за барјаке може и проћи, али у одбор дирати, што је Србину најсветије...

ЛЕПРШИЋ: Ето тако! Народ се тукао и крв проливао, па зашто? — Ни своје власти да не може имати.

СМРДИЋ: Али како то сме бити?

ЛЕПРШИЋ: И ја се чудим. Србље увредити — увредити змије љуте!

ШЕРБУЛИЋ: Тако нам треба кад нисмо држали с Маџарима.

ЛЕПРШИЋ: Многи нам се смеју и називају нас фантастама.

ШЕРБУЛИЋ: Тако нам треба.

ЛЕПРШИЋ: Нашем новоустројеном правителству ругају се и кажу да је то од нас лудост. Штавише, и само наше попечитељство финансије не признају, него сва добра камерална која војводини припадају узели су натраг и наше чиновнике терају.

СМРДИЋ: Може ли што горе бити од овога?

ЛЕПРШИЋ: Код нас може, јер и сами бунтовници добијају заштитно писмо, и добра која смо им као ребелима секвестрирали или продали, треба да се врате натраг.

ЖУТИЛОВ: То не сме да буде!

ЛЕПРШИЋ: Тако је. Но и заслужили смо, јер немамо људи. Узмите средоточно правленије, које је ови дана установљено: какви су чиновници?

ЖУТИЛОВ: То је истина; ниједног од нас.

ЛЕПРШИЋ: Наше правителство нема енергије, нема духа, отважности, плана; једним словом: нема памети, па нам наопако иде. Ја да сам у главном одбору! Али сад се у службу увлаче који се знаду већма улагивати!

ЖУТИЛОВ: Треба начинити протестацију; треба начинити план како се прáva војводине чувају, и оне у главном одбору осрамотити.

6.

ГАВРИЛОВИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ЖУТИЛОВ: Добро кад сте дошли, господине Гавриловићу, вама је добро познато кад је наш одбор устројен...

ГАВРИЛОВИЋ: Оставите се сад тога, имамо другу невољу. Сентомаш је пао.

СВИ (*уплашено*): Шта?

ГАВРИЛОВИЋ: Патријарх је у поноћи оставио Бечкерек и отишао у Земун. Сва је Бачка и Банат у великом страу.

СМРДИЋ: Брзо да претерамо марву у Србију.

ЛЕПРШИЋ: И Србобран пао, кажете ви?

ГАВРИЛОВИЋ: Тако је.

ЛЕПРШИЋ: То је лаж, то је измишленије!

ГАВРИЛОВИЋ: Да бог да, но бојим се да не буде истина.

ЛЕПРШИЋ: Пре ће Коморан пасти него Србобран, српски Гибралтар! И помислити то, срамота је за Србина, а камоли веровати!

ШЕРБУЛИЋ: О, већ. је доказано да је Гавриловић мађарон!

СМРДИЋ: Заиста.

ЖУТИЛОВ: Такав Србин који једнако прориче Србљима зло, не може се више трпити у одбору.

ШЕРБУЛИЋ: И не може! Ми требамо честите људе.

ГАВРИЛОВИЋ: Ви знате да се ја нисам ни отимао.

ЖУТИЛОВ: Отимали или не отимали, ви сте касирати, па крај.

7.

СКОРОТЕЧА (*ступи и преда Жутилову писмо, потом излази. ЖУТИЛОВ чита у себи.*)

ШЕРБУЛИЋ. (*Гавриловићу*): Да су сви такви родољупци као ви, тешко би народу било!

СМРДИЋ: Више сте нам кварили у одбору него помагали.

ЖУТИЛОВ: Ево булетине од самог патријарха: Коморан је пао; Отингер долази с једном бригадом нама у помоћ; Пухнер добио вјест да ће толико Руса преко Оршаве доћи колико је нужно. (*Гавриловићу*) Но, како сад стојимо?

ГАВРИЛОВИЋ: Мени је то мило; али ја сам онаково добио писмо.

ЖУТИЛОВ: Ви све друге корешподенте имате, зашто сте против Српства.

ШЕРБУЛИЋ: Ово је издајник, треба га примјерно казнити.

СМРДИЋ: Право кажете.

ШЕРБУЛИЋ: Истерати га из одбора, то није ништа; но треба му добро конфисцирати, као сваком другом бунтовнику.

СМРДИЋ: Ништа него право.

ГАВРИЛОВИЋ: Али, молим вас, то није из моје главе изашло. Ево писма.

ЖУТИЛОВ: Не помаже вам ништа.

8.

СКОРОТЕЧА, ПРЕЂАШЊИ

СКОРОТЕЧА: Молим, ођу ли какав одговор добити?

ЖУТИЛОВ: Одмах. Ви долазите из Бечкерека?

СКОРОТЕЧА: Из Бечкерека.

ЖУТИЛОВ: Шта је ново тамо?

СКОРОТЕЧА: Није најбоље. Сентомаш је пао.

ЖУТИЛОВ: Је л' то истина?

СКОРОТЕЧА: Зацело.

ЖУТИЛОВ: Али, ево у булетини другојаче стоји.

СКОРОТЕЧА: Не знам, тек код нас је велики стра.

ШЕРБУЛИЋ: Забога, куд ћемо сад?

ЛЕПРШИЋ: Али како може Сентомаш пасти?

СКОРОТЕЧА: Чујемо да су мало топова имали.

ЛЕПРШИЋ: Дакле, издајство!

ЖУТИЛОВ: Ја немам шта писати; јер кад је Сентомаш пао, ни ми не можемо бити сигурни.

СКОРОТЕЧА: Само да се није толико пљачкало! *(Одлази.)*

ЖУТИЛОВ: Шта ћемо радити?

СМРДИЋ: Ја мислим да потучемо све Швабе и мађароне, јер ће нам ови највише шкодити ако се Маџари врате.

9.

МИЛЧИКА, ПРЕЂАШЊИ

МИЛЧИКА: Јесте ли чули новину?

ЖУТИЛОВ: Шта, лелкем?

МИЛЧИКА: Да Маџари долазе.

СМРДИЋ: Је л' истина, забога?

ШЕРБУЛИЋ: Еј, тешко нама!

ЖУТИЛОВ: Шта ћемо радити!

СМРДИЋ: Да бежимо.

ГАВРИЛОВИЋ: Куд знамо бежати?

СМРДИЋ: Ви сте и тако мађарон, ви можете остати.

ШЕРБУЛИЋ: Како би било да зовемо Нађ Пала?

ЖУТИЛОВ: Ви знате шта је било с Нађ Палом, и да нам он не може опростити. Него да поделимо касу, па да бежимо у Србију.

ГАВРИЛОВИЋ: Забога: како ће се каса делити кад није наша!

ЖУТИЛОВ: Ја знам, ви би волели да падне Маџарима у руке.

10.

ЗЕЛЕНИЋКА, ПРЕЂАШЊИ

ЗЕЛЕНИЋКА: Гди је тај одбор? Шта се чини то?

ЛЕПРШИЋ: Шта, госпоја ујна?

ЗЕЛЕНИЋКА: Знате ли ви да се Маџари враћају?

ЖУТИЛОВ: То је нама познато.

ЗЕЛЕНИЋКА: Пак шта сте скрстили руке? Шта се не спремате?

СМРДИЋ: А шта знамо чинити?

ЗЕЛЕНИЋКА: Шта знате чинити. Што не копате редуте? Откад ја вичем да се копају редути! Гди су барикаде? Сви на ноге, па се оружајте!

ШЕРБУЛИЋ: Ми не умемо тући се.

СМРДИЋ: Ми смо у одбору.

ЛЕПРШИЋ: Ја би, али шта један човек може чинити.

ЗЕЛЕНИЋКА: Срам и стид! Ви потомци Душанови? Одите, родољубице, да ми оперемо образ народности! *(Узме пушку која је у углу висила.)* Ми ћемо спасти Српство.

НАНЧИКА: Право кажете. *(Изнесе из друге собе сабљу, коју припаше, а Милчика узме два пиштоља.)*

ЗЕЛЕНИЋКА: Сад ви бежите куда знате, ми ћемо остати.

ЛЕПРШИЋ: Шта, Србљи! Овај срам да подносимо? Не, у ком ври српска крв, на оружије!

ШЕРБУЛИЋ: На оружје, макар сви изгинули!

СМРДИЋ: Тако и јесте. Шта се имамо бојати?

ЛЕПРШИЋ: Гди су ти Маџари, нека дођу само!

СМРДИЋ: Дајте овамо Нађ Пала да му сечемо дуван на глави.

ШЕРБУЛИЋ: Право, дајте га!

ЗЕЛЕНИЋКА: Гди је барјак? Без барјака не може се војевати!

ШЕРБУЛИЋ: Тако је! *(Отрчи и донесе барјак.)*

ЗЕЛЕНИЋКА: На ову свету заставу сваки да се закуне! *(Чује се топ.)* Што је то?

СМРДИЋ *(уплашен)*: Маџари!

ШЕРБУЛИЋ: Еј, наопако!

ЗЕЛЕНИЋКА: Куд ћемо сад?

ЖУТИЛОВ: Забога, пропали смо!

ЛЕПРШИЋ: Брже да се пошаље пандур да види шта је. *(Истрчи напоље.)*

СМРДИЋ: Лепо сам ја говорио, да бежимо у Сервију. *(Међутим су женске побацале оружје, Зеленићка побегла под кревет. Нанчика и Милчика шћућуриле се у једном углу собе.)*

ЖУТИЛОВ: Куд се знам окренути? Враг да носи и војводину и све!

СМРДИЋ: Убио бог који је први започео!

ШЕРБУЛИЋ: Несреће, кад нису били вредни да нису ни устали.

ЛЕПРШИЋ *(враћа се)*: Маџари су три штације далеко. Дакле, сутра ако стигну.

СМРДИЋ: Брзо да се бежи.

ЖУТИЛОВ: Нанчика, брзо спремај што имаш.

ЗЕЛЕНИЋКА *(испод кревета)*: Забога, поведите и мене.

ЛЕПРШИЋ: Госпођа ујна, брзо да се товари! *(Побегне.)*

ШЕРБУЛИЋ: Еј, наопако, еј, наопако!

(У метежу, сви, осим Гавриловића, разбегну се.)

ГАВРИЛОВИЋ: Куд сам ја пристао? Ако с њима пођем, они ће викати да сам мађарон; а смем ли, опет, овде остати, гди су толико глобили и отимали? Бедни народе, на кога ти спаде да се за твоју срећу брину! Они који су се на рачун твој обогатили, беже; а што ће бити с онима који не могу бежати, који су стари, слаби или болесни, о том се нико не брине. Тешко теби, народе: ти страдаш, а они се радују; ти пропадаш, а они се богате! — Но, судбина је наша од Косова да прошлост оплакујемо.

Идем у бели свет да не гледам несрећу народа; идем да не чујем како убице свога рода,
људи неваљали, који су пранге носили, без свакога стида себе родољупцима називају.
(Одлази.)

(Завјеса)

ДЈЕЈСТВО ПЕТО

(У БЕОГРАДУ.)

1.

ШЕРБУЛИЋ, МАЛО ПОТОМ СМРДИЋ

ШЕРБУЛИЋ (*броји цванцигере у руци*): Да ти враг носи и такву земљу и такву браћу!

СМРДИЋ (*ступи*): Шта ви радите?

ШЕРБУЛИЋ: Ето, већ се плаћа четири цванцика на пет форинти. Ако устраје овако, остаћемо просјаци.

СМРДИЋ: Ја нисам мислио, да су Сервијанци такви људи. Ама чашу вина да ми је ко пружио.

ШЕРБУЛИЋ: Ко је то видио? Дошли страни људи, бегунци код њи да се склоне, а они ишту по четири-пет цванцика приде на банку од пет форинти, уместо да сваком даду фрај квартир и кост, и да му јошт плате што је волио побећи него остати под Маџарима.

СМРДИЋ: Видим ја, родољубије се не уважава.

ШЕРБУЛИЋ: Јошт сте ви добро; заграбили сте кад сте били у одбору, пак вам је сад лако.

СМРДИЋ: Колико сам заграбио? Чујем да су ми из куће однели све.

ШЕРБУЛИЋ: Платила је каса одборска. Али ја ни службе, ни врага, па да ми однесу двеста мерава жита и сто акова вина.

СМРДИЋ: Чујем да је зато што су вас тужили они које сте опљачкали.

ШЕРБУЛИЋ: Шта сам пљачкао? Лажу.

СМРДИЋ: Говоре за онај шумук што ваша супруга носи.

ШЕРБУЛИЋ: То сам добио од једног Маџара што сам га искупио од Србијанаца. Али ако овако јошт потраје, те се не вратимо кући, отићи ће бестрага и шумук и све.

СМРДИЋ: Тај Рус као да на пужевима иде.

ШЕРБУЛИЋ: Видим ја, од нас неће бити ништа.

СМРДИЋ: Наши су кукавице; оћеду војводину, оћеду ово, оћеду оно, а кад тамо – мућак! Шта су и почињали, кад нису били вредни израдити.

ШЕРБУЛИЋ: Лагали по новинама сад ово, сад оно; а нигди ништа, него су нам остале куће да и упропасте.

СМРДИЋ: Требало би потући све оне који су започели.

ШЕРБУЛИЋ: И ја кажем. Да смо се држали Маџара, никад боље. Али они „не, не“, докле нас не дотераше у Србију.

СМРДИЋ: да губимо на банкнотама.

ШЕРБУЛИЋ: И да ме зову Швабом.

СМРДИЋ: Јест, сад сам му Шваба! А шта је долазио да нас диже!

2.

ГАВРИЛОВИЋ, ПРЕЂАШЊИ

СМРДИЋ: А кад сте ви дошли?

ГАВРИЛОВИЋ: Кад и сви; него сам се задржавао у Гроцкој.

СМРДИЋ: Ви сте могли остати код куће, не би вам Маџари ништа урадили.

ГАВРИЛОВИЋ. Та — да се није толико пљачкало...

ШЕРБУЛИЋ: Вама је све пљачка у глави. Ваљда вам је жао Маџара и Шваба.

ГАВРИЛОВИЋ: Жао ми је свакога који страда невино.

СМРДИЋ: Невино! дакле Маџари и Швабе су невини?

ГАВРИЛОВИЋ: Како који.

СМРДИЋ: Они зар нису пљачкали и зла чинили?

ГАВРИЛОВИЋ: Јесу, али наши нису гледали који је крив, него који је богат.

ШЕРБУЛИЋ: Нека памте кад је била српска војводина!

ГАВРИЛОВИЋ: Ако смо зато устали тражити Војводину да се пљачка и отима, боље да је нисмо ни тражили.

ШЕРБУЛИЋ: Вама је боље јер ове године нисте могли трговати ни профитирати по вашем обичају. Народ тако не говори.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја видим народ пишти по обалама и пропада. Забога, да се скупимо и дамо штогод на сиротињу. Није право да изгине.

ШЕРБУЛИЋ: Богме, нико не даје ни мени.

СМРДИЋ: Од толиког времена седим овде на трошку; на банкнотама морам да губим, па откуда ћу?

ГАВРИЛОВИЋ: Није ли гриота да наша браћа умиру од глади?

ШЕРБУЛИЋ: Ее, што им драго, ја им помоћи не могу.

ГАВРИЛОВИЋ: Људи остали без кућа, без марве, без свега.

СМРДИЋ: Нек чекају док се продаду маџарска добра, па ће примити накнаду.

ГАВРИЛОВИЋ: А донде да скапају од глади?

СМРДИЋ: Што им драго! Ено код патријарха народне касе. Нек ишту од њега.

ГАВРИЛОВИЋ: А гди је наша општинска каса?

СМРДИЋ: Шта знам ја гди је. Треба и нама живити; зато смо били чиновници војводине.

ГАВРИЛОВИЋ: Али ви живите у излишију, а тамо сиротиња нема ни што је најнужније. Колера ударила, људи из нужде једу незрело воће и краставце, па ће сви поумирати.

СМРДИЋ: Па гди су ти доктори? Зашто не казују људима да је то нездраво?

ГАВРИЛОВИЋ: Јест, али треба имати што друго. Ајдете да накупимо између нас једно сто форинти, пак да поделимо међ сиротињом.

СМРДИЋ: Сто форинти! Шта ви говорите?

ШЕРБУЛИЋ: Ни сто крајцара не могу дати.

ГАВРИЛОВИЋ: Ви, који се толико родољубијем поносите!

ШЕРБУЛИЋ: Видим како се родољубије уважава. Ви сте били член одбора, а ја ништа.

ГАВРИЛОВИЋ: Нисмо вукли никакву плаћу.

ШЕРБУЛИЋ: Већ ја знам. Сваки је луд, који се за Српство заузима.

ГАВРИЛОВИЋ: Зато што не може да глоби.

СМРДИЋ: Вама је све то у глави. Док су Маџари глобили, било је добро.

ГАВРИЛОВИЋ: Па ми смо зато и устали да се тога опростимо.

СМРДИЋ: Којешта. Ми смо устали за народност, а нигди није стајало да ће чиновници војводине служити бадава, него ће јошт већу плаћу имати.

ГАВРИЛОВИЋ: Оставимо сад то; него дајте што на сиротињу.

СМРДИЋ: Идите ви с богом, ја не могу дати ништа.

ШЕРБУЛИЋ: Зашто нису сви устали на оружје, па не би ни морали бежати.

СМРДИЋ: Тако је; негде оће људи војводину, а неће да се бију.

ГАВРИЛОВИЋ: Они мисле да би могли и ви оружје носити.

СМРДИЋ: А на кога би оставили одбор?

ГАВРИЛОВИЋ: О, за одбор би се нашло људи и сувише, него за логор требало би да сте се бринули.

СМРДИЋ: За нас би гриота била погинути, који народ љубимо, јер ће опет до тог стања доћи, да му послужити можемо; а мађарони да изгину сви, па никакве штете.

3.

ЛЕПРШИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ГАВРИЛОВИЋ: Ево, господин је Лепршић бар ватрени родољубац; он ће дати што на сиротињу.

ЛЕПРШИЋ: Чекајте док буде славенско царство, пак ћете онда видити славе.

ШЕРБУЛИЋ: Оће ли бити?

ЛЕПРШИЋ: Ви јошт сумњате? Рус ваљда није дошао забадава

СМРДИЋ: Но, фала богу, да и то доживим.

ЛЕПРШИЋ: Једно ме само обеспокојава што се намештају страни људи за чиновнике у војводини.

СМРДИЋ: Шта, шта? Гди је главни одбор. Шта не протестирају?

ЛЕПРШИЋ: Требало би другојаче, ал' су Србљи кукавице.

ШЕРБУЛИЋ: Право кажете да су кукавице. Али тако је, кад нема правог родољубија.

ГАВРИЛОВИЋ: А шта би ви радили?

ЛЕПРШИЋ: Поставили би маџароне за чиновнике.

СМРДИЋ: То може јошт и бити.

ШЕРБУЛИЋ: Врло лако.

ЛЕПРШИЋ: Како се почело радити, зацело.

СМРДИЋ: То је наопако!

ШЕРБУЛИЋ: Боље да смо и с Маџарима остали.

ГАВРИЛОВИЋ: Па зашто нисте?

СМРДИЋ: Знам да би вама по вољи било.

ГАВРИЛОВИЋ: Зашто мени? Мени је свеједно ма ко дошо у службу.

СМРДИЋ: И стран?

ГАВРИЛОВИЋ: Ако је поштен, боље и стран, него свој, а неваљао.

СМРДИЋ: Јесте ли га чули?

ШЕРБУЛИЋ: Није ли то издајица?

ЛЕПРШИЋ: Треба подићи тужбу. Ви сте сведоци.

ГАВРИЛОВИЋ: А шта вам помаже, кад нема одбора, а неће више ни бити.

ЛЕПРШИЋ: Шта, и ви кварите одборе, издајник један! *(Удаљи се.)*

СМРДИЋ: Мађарон!

ШЕРБУЛИЋ: Не заслужује да живи међу Србљима, него да се протера као сваки други Маџар.

ГАВРИЛОВИЋ: Кад би сви Србљи били као ви, и сам не би желио бити Србљин.

СМРДИЋ: Јесте ли га чули?

ШЕРБУЛИЋ.: Лепо сам ја говорио да се сви мађарони побију као скотови.

ГАВРИЛОВИЋ: И да им се куће секвестрирају на ползу родољубаца.

СМРДИЋ: Већ то ће и тако бити.

ШЕРБУЛИЋ: Платићете ви нама сав овај трошак.

ГАВРИЛОВИЋ *(смеши се)*: Оћу, оћу. Идем одма да преправљам *(одлази)*.

ШЕРБУЛИЋ: Е, јесте ли га видли?

СМРДИЋ: Тако нам треба кад нисмо имали памети. Куд се деде Лепршић?

ШЕРБУЛИЋ: Ено га гди се разговара с неким страним.

СМРДИЋ: Ајдемо.

ШЕРБУЛИЋ: Већ ми се досадило без посла бити. *(Одлазе.)*

4.

ЖУТИЛОВ И НАНЧИКА СТУПЕ

ЖУТИЛОВ: Но, шта си хтела отоич казати?

НАНЧИКА: Ову нашу просе.

ЖУТИЛОВ: Милчи?

НАНЧИКА: Ја сам одавно смотрила гди један често пролази поред пенџера и увек баца очи горе. Све сам мислила да л' се ње тиче, и сад видим да је истина.

ЖУТИЛОВ: Је ли то зацело, или као што ви жене имате обичај?

НАНЧИКА: Послао је једнога да је проси.

ЖУТИЛОВ: Шта је он?

НАНЧИКА: Доктор; човек врло фини. Ја сам се с њим разговарала, и сви кажу да ће бити физикус овде.

ЖУТИЛОВ: То је добро. Новаца ваљда не тражи.

НАНЧИКА: Мислим да не тражи.

ЖУТИЛОВ: Шта каже девојка?

НАНЧИКА: Нисам јој јошт спомињала, јер нешто важно стоји на путу. Кажу да је Маџар.

ЖУТИЛОВ: Пак? Она зна маџарски као Маџарица.

НАНЧИКА: Али шта ће свет рећи?

ЖУТИЛОВ: Болондшаг! Свет ја нећу питати шта ћу радити у мојој кући.

НАНЧИКА: Али ови луди родољупци?

ЖУТИЛОВ: Пак шта? Кад њега трпе у Србији, зашто га не би трпили у војводини? Ми ваљда нисмо бољи од Србијанаца?

НАНЧИКА: Право кажеш. Та ми смо боље живили с Маџарима него и са Србљима.

ЖУТИЛОВ: Гледај ти само да девојка пође.

НАНЧИКА: Не верујем да ће се затезати, зашто јој се момак допао.

ЖУТИЛОВ: Ајде, дакле, да не буде доцкан.

НАНЧИКА: Може бити да му је зато по вољи што знамо добро маџарски.
(Одлазе.)

5.

СМРДИЋ, НАПРЕД, ПОТОМ ШЕРБУЛИЋ, СТУПЕ

СМРДИЋ: Шта сте се толико с тим разговарали?

ШЕРБУЛИЋ: Чисто ми је срамота казивати.

СМРДИЋ: Зар је тако зло?

ШЕРБУЛИЋ: Зло није, него...

СМРДИЋ: Шта је, дакле?

ШЕРБУЛИЋ: Чудна ствар. Ради се да продамо војводину.

СМРДИЋ: Какав би био тај неваљао човек који би своју војводину издао.

ШЕРБУЛИЋ: И ја тако кажем.

СМРДИЋ: Зар смо ми зато крв проливали?

ШЕРБУЛИЋ: Тако је.

СМРДИЋ: И толико страдали.

ШЕРБУЛИЋ: Већ то бог један зна!

СМРДИЋ: Па како вам дође та подлост до руке?

ШЕРБУЛИЋ: Сам не знам шта ћу о томе да мислим. Тај што сам с њиме говорио из Сомбора је, и каже да од наше војводине неће бити ништа.

СМРДИЋ: То смо одавно могли знати.

ШЕРБУЛИЋ: Каже да се једно прошеније на цара потписује, у коме Србљи сами признају да нас је мало и да за нас није војводина.

СМРДИЋ: Е, гледај ти, шта код нас неће бити! И Србљи то потписују!

ШЕРБУЛИЋ: Ко потпише, добија педесет дуката у злату.

СМРДИЋ: Шта, шта? Откуд толики новци?

ШЕРБУЛИЋ: Каже да се напред плаћа.

СМРДИЋ: Али, толики људи! То ће много изнети!

ШЕРБУЛИЋ: Е, свима се не даје потписивати, него само који су били у одбору.

СМРДИЋ: Но, тако је већ могућно.

ШЕРБУЛИЋ: Па шта мислите?

СМРДИЋ: Ја мислим, ако то цар оће, оно ће и тако бити; зато је боље потписати.

ШЕРБУЛИЋ: Тако и ја мислим. Нека донесе, дакле, да потпишемо.

СМРДИЋ: Ви не можете потписати.

ШЕРБУЛИЋ: Зашто?

СМРДИЋ: Кад нисте били у одбору.

ШЕРБУЛИЋ: Вама је познато да сам био наименован.

СМРДИЋ: Али није дошло у протокол.

ШЕРБУЛИЋ: Реч председатеља вреди као и протокол.

СМРДИЋ: Ја не знам да л' је то тако?

ШЕРБУЛИЋ: Баш и кад не би било, ко ће распитивати јесам ли био член, кад моје име међу толикима стоји?

СМРДИЋ: То је истина; али знамо ми.

ШЕРБУЛИЋ: Пак зар би ви мене издали? Ми стари пријатељи!

СМРДИЋ: Добро, само да не окриве нас.

ШЕРБУЛИЋ: Ја ћу потписати насамо пак после нека траже, кад извучем новце.

СМРДИЋ: Закрпа је лепа.

ШЕРБУЛИЋ: Како да није, особито сад, гди смо толико страдали од проклети Маџара.

СМРДИЋ: Ајдете да саопштимо Жутилову, да видимо шта ће он рећи.

ШЕРБУЛИЋ: Е, он ће једва дочекати, како је лаком.

СМРДИЋ: Богме, он се добро покрпи.

ШЕРБУЛИЋ: Кад га пре три године истераше из службе, малне скапа од глади; жена и деца рђаво одевени. А сад, јесте ли видели како се носе?

6.

ГАВРИЛОВИЋ, ПРЕЂАШЊИ

ГАВРИЛОВИЋ: Ми тамо-овамо, па опет заједно. Тако је кад се нема шта радити.

ШЕРБУЛИЋ: С вама и јест пријатно састајати се.

ГАВРИЛОВИЋ: Е, не треба све опет мак на конач узимати. Но мени се чини, ви имате нешто тајно између себе.

ШЕРБУЛИЋ: Шта би имали тајно? *(Намигује на Смрдића.)*

ГАВРИЛОВИЋ: Та издалека гледам како сте се нешто забунили.

ШЕРБУЛИЋ: Забунили смо се што ти Руси једанпут не сврше, него седимо на трошку.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја чујем да ће се сваком платити дијурна који је избегао.

ШЕРБУЛИЋ: И треба да се плати. Нисмо ми бесни да се потуцамо.

ГАВРИЛОВИЋ: Но ову ће дијурну само они добити који се одрекну војводине.

СМРДИЋ: Како би то било?

ГАВРИЛОВИЋ: Тако се говори.

ШЕРБУЛИЋ: Па оћете ли се ви одрећи?

СМРДИЋ: Као да ту треба много сумње.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја ћу онако поступити као што чине родољупци. Ваљда ћи и ја доћи у число њихово.

ШЕРБУЛИЋ: Никад ни довека. Који је био лане мађарон, тај ће се као такав и подерати.

ГАВРИЛОВИЋ: А који је родољубац, тај може чинити што оће, јелте?

СМРДИЋ: Родољубац не може друго радити него што је родољубиво.

ГАВРИЛОВИЋ: Кад бих вас о противном уверио?... Али ево наши земљака. Нешто је Лепршић весео.

7.

ЖУТИЛОВ, НАНЧИКА, МИЛИЧИКА И ЛЕПРШИЋ
СТУПЕ, ПРЕЂАШЊИ

НАНЧИКА (*Лепршићу*): Па зашто нам не кажете шта је ново?

ЛЕПРШИЋ: Шта вам имам казивати? Маџари ће бити побеђени, па мир.

ГАВРИЛОВИЋ: А шта ће бити с нама?

ЛЕПРШИЋ: Добићемо и ми, не оно што су неке претеране главе тражиле, него што је право.

ГАВРИЛОВИЋ: Оће ли бити душановог царства?

ЛЕПРШИЋ: Будалаштина! Нема нас двадесет милиона.

ГАВРИЛОВИЋ: Али бар славенско царство.

ЛЕПРШИЋ: И од тога нема засад ништа.

ГАВРИЛОВИЋ: Та вама је то непрестано било у устима.

ЛЕПРШИЋ: Морало се тако говорити да народ устаје.

ГАВРИЛОВИЋ: То ће рећи: ви сте лагали...

ЛЕПРШИЋ: Е, тако је, другојаче није могло бити.

ГАВРИЛОВИЋ: Наравна ствар, родољубије све допушта. Него, молим, како сад стојимо?

ЛЕПРШИЋ: Не можемо ни ми захтевати да смо бољи од други. добили смо равноправност свију народа, добили смо патријарха, добићемо и војводу, па куд ћете више!

СМРДИЋ: Бре, само да се једанпут сврши, па макар како било!

ШЕРБУЛИЋ: И ја кажем, доста смо од куће.

МИЛЧИКА (*смеша се*): Ја не марим, макар још толико трајало.

ГАВРИЛОВИЋ: Верујем, јер се овде удајете.

СМРДИЋ: Је л' истина?

ШЕРБУЛИЋ: Смемо ли честитати.

НАНЧИКА: Јест нешто у ствари, но није баш свршено.

ШЕРБУЛИЋ: Но, то ми је мило.

СМРДИЋ: Ви сте најбоље профитирали у бежанији.

ЛЕПРШИЋ: Је ли прилика добра?

ГАВРИЛОВИЋ: О, фини младић, ја га добро познајем. Истина, није Србин...

ЛЕПРШИЋ: Шта, шта?

ШЕРБУЛИЋ: Како би Српкиња за страного пошла?

СМРДИЋ: То баш није лепо.

ШЕРБУЛИЋ: Предсједатељ одбора!

ЖУТИЛОВ: То су женски послови, у то се не мешам.

ШЕРБУЛИЋ: Макар како, тек ја не би допустио.

ЛЕПРШИЋ: Дакле је младожења Вла?

ГАВРИЛОВИЋ: Није него Маџар.

ЛЕПРШИЋ: Је л' могуће?

СМРДИЋ: Ја не могу веровати.

НАНЧИКА: Говори се тако, но управо не зна се.

ГАВРИЛОВИЋ: А зацело! Ја га добро познајем!

ЛЕПРШИЋ: И ви се можете тако заборавити да Маџара узмете за зета?

СМРДИЋ: То је преко јего.

ЛЕПРШИЋ: Одма идем да ставим у новине; нека се свет чуди поступку највећега родољупца.

ЖУТИЛОВ: Он ће се посрбити.

ЛЕПРШИЋ: Посрбити? Ви ћете се помаћарити, као што сте и били полак Маћар!... Срамота!

ШЕРБУЛИЋ: И ја кажем да је срамота.

ЛЕПРШИЋ: Не, то мора доћи у новине; све забадава.

ГАВРИЛОВИЋ (*Лепршићу*): Оћете ли ставити како сте и ви добили службу изван војводине?

ЖУТИЛОВ: Какву службу?

ГАВРИЛОВИЋ: Секретар код владиног комесара.

СМРДИЋ: Је л' то истина?

ЛЕПРШИЋ: Била је реч.

ГАВРИЛОВИЋ: Зашто је била реч, кад сте зацело примили, а није никакво зло.

ЖУТИЛОВ: Како би Србин иначе служити мого него код Србина?

ШЕРБУЛИЋ: То је истина.

СМРДИЋ: Нема од нас ништа кад нас и највећи родољупци остављају.

ЖУТИЛОВ: Ја сам служио код Маћара, па сам и тако напустио како се Српство подигло.

ЛЕПРШИЋ: Дабогме, кад су вас из службе избацили.

ЖУТИЛОВ: Мене из службе избацили? Ви, безобразан младић, што сте изневерили ваш народ.

ЛЕПРШИЋ: Као ви, што дајете кћер за Маћара.

ЖУТИЛОВ: Ви сте фантаста.

ЛЕПРШИЋ: А ви родољубац што сте напунили џеп од крађе.

ГАВРИЛОВИЋ: Немојте, господо, тако викати; срамота је од страни!

ЛЕПРШИЋ: Шта „немојте викати“! Нека сви чују!

ЖУТИЛОВ: Треба ставити у новине такве родољупце који народу вичу да устаје, а сами би се потурчили.

8.

ЗЕЛЕНИЋКА, ПРЕЂАШЊИ

ЗЕЛЕНИЋКА: Шта је то? Каква је то вика?

ГАВРИЛОВИЋ: Ето шта је: господин Жутилов удаје кћер за Маџара, а господин Лепршић постао је чиновник изван војводине, па се сад препиру који је већи родољубац.

ЗЕЛЕНИЋКА (*осврће се*): Нема нигди столице да могу пасти у несвест. Је ли то истина, забога?

ГАВРИЛОВИЋ: Засад је тако.

ЗЕЛЕНИЋКА: О, сени Милоша Обилића, Ајдук Вељка и других јунака, чујете ли? У војводини српској дичи се Маџар љупкостију брака најдичнијом Српкињом; у војводини српској неће Србин да служи роду него туђину! Нећаче, нећаче, вратите се у њедра ваше домовине, духом вас народности преклињем, вратите се роду вашем, којега сте били потпора и отрада!

ГАВРИЛОВИЋ: Кад тако лепо дишете за Српством, ево и вама једно писмо од вашег старог пријатеља Нађфалудија. (*Пружи јој писмо.*)

СМРДИЋ: Шта је то?

ГАВРИЛОВИЋ: Чисто родољубије. Госпоја Зеленићка или, по српски, Плавићка имала је одавно познанства с једним Маџаром, Нађфалудијем, кога сви познајете. И овај јој сад пише како она врло добро чини што мрзи на Маџаре.

ШЕРБУЛИЋ: С Маџарима корешпондирати, то баш није лепо!

ЛЕПРШИЋ: Госпоја ујна, зар тако треба?

ЖУТИЛОВ: Цударшаг! Пак јошт има мени да пребацује!

ШЕРБУЛИЋ: Ја би се стидио таково што учинити.

СМРДИЋ: Тешко нама кад смо до тога дошли!

ШЕРБУЛИЋ: И ја кажем тешко нама.

СМРДИЋ: Родољубица, која је тако силно за народношћу дисала; ах, срце ми се цепа!

ГАВРИЛОВИЋ: А ви, јесте ли потписали прошеније да нам не треба војводина?

ЛЕПРШИЋ: Ком не треба војводина?

ГАВРИЛОВИЋ: Ево, Шербулић и Смрдић погодили се с једним страним за педесет дуката да ће потписати прошеније како је излишна војводина.

СМРДИЋ: Е, мислите не знамо ми да је то ваше масло било?

ШЕРБУЛИЋ: Само сам тако рекао да вам учиним радост.

ГАВРИЛОВИЋ: Ја знам да сте га, те како, молили да вам прошеније и дукате донесе.

ЖУТИЛОВ: Но, то је још најгоре.

ЛЕПРШИЋ: То значи бесовјесно издати свој народ.

ГАВРИЛОВИЋ: Видите, господо! Господин Жутилов удаје кћер за Маџара; господин Лепршић примио је службу изван војводине; госпођа Зеленићка добија писма од свог пријатеља Маџара; а Смрдић и Шербулић оће да продаду војводину. Кажите ми, који је највећи знак родољубија?

СМРДИЋ: Све је то ваше масло, но разговараћемо се док се вратимо кући.

ГАВРИЛОВИЋ: Кад нема одбора.

ЖУТИЛОВ: Шта, шта? Ви се усуђујете кварити одборе?

СМРДИЋ: Тако нам једнако прети.

ЖУТИЛОВ: Мрав један, да се усуди у одбор дирати!

ГАВРИЛОВИЋ: Боже сачувај! Ја ћу настојати да и ваш зет буде член.

ЗЕЛЕНИЋКА: Али шта га трпите овде, молим вас!

НАНЧИКА: И ја се чудим.

ГАВРИЛОВИЋ (*Зеленићки*): Зар је то благодарност што сам вам донио писмо од вашег старог пријатеља.

ЗЕЛЕНИЋКА: Даље од нас!

СМРДИЋ: Да се не усудите к нама приступити!

ЖУТИЛОВ: Који народне чиновнике опорочава, тај вређа сав народ.

НАНЧИКА: Мађарон један!

ЗЕЛЕНИЋКА: Развратан Србин!

ЛЕПРШИЋ: Који нема једне искре родољубија у себи.

ГАВРИЛОВИЋ: О родољупци, родољупци, идем приповедити свету шта сте радили, да видим оће ли се наћи који, који ће рећи, да по оваковима може народ процветати.

(Завјеса)

